Пролетарыі ўсіх краін, еднайцеся!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ БССР І ЎПРАЎЛЕННЯ ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВАЎ ПРЫ СНК БССР

№ 38 (452) | Нядзеля, 12 лістапада 1939 года | Цана 20 кап.

АБ АДКРЫЦЦІ ЎНЕЧАРГОВАЙ ТРЭЦЯЙ СЕСІІ ВЯРХОЎНАГА СОВЕТА БССР

Адкрыццё Ўнечарговай Трэцяй Сесіі Вярхоўнага Совета БССР адбудзецца сёння, 12 лістапада 1939 года ў 12 гадзін дня ў вялікім зале пасяджэнняў Дома Ўрада.

XXII ГАДАВІНА КАСТРЫЧНІЦКАЙ РЭВОЛЮЦЫІ

Даклад тав. В. М. МОЛАТАВА на ўрачыстым пасяджэнні Маскоўскага Совета 6 лістапада 1939 года

Таварышы! Гадавіна Кастрычніцкай Рэволюцыі заўсёды давала і сёння зноў дае нам магчымасць адзначыць буйныя поспехі Совецкага Саюза за пройдзены перыяд. Нібы пад шчаслівай зоркай радзілася Совецкая ўлада, калі мы, совецкія людзі, можам рабіць гэта ў кожную гадавіну Кастрычніцкай Рэволюцыі. Але вы, таварышы, згадзіцеся, што справа, зразумела, не ў якойсьці «шчаслівай зорцы» і зусім не ў дапамозе нябес большэвікам, а ў тым, што з часу Кастрычніцкай Рэволюцыі народы нашай краіны скінулі з сябе ўладу буржуазіі, вызваліліся ад гнятучых пут капіталізма і таму сталі здольны на вялікія справы і на цуды творчасці новага жыцця.

I.

Шляхі капіталізма і Совецкі Саюз

Кастрычніцкая Рэволюцыя вырвала нашу краіну з капіталістычнага грамадства, і з таго часу стварылася два светы: стары — свет капіталізма, які ахватвае ўсе капіталістычныя краіны і падуладныя ім калоніі і поўкалоніі, і новы — свет соцыялізма, народжаны Совецкай уладаю ў нашай краіне. Падгніўшы і трухлеючы капіталізм глядзіць ужо назад і яўна дажывае свой век. Народжаны Кастрычніцкай Рэволюцыяй новы свет, набіраючы з кожным днём новыя сілы, усё вышэй паднімае сваю галаву.

Капіталізм жывучы, хоць ён знаходзіцца ўжо не ў паласе пад'ёму, а ў перыядзе свайго занепаду. Капіталізм чапляецца за ўсё, каб працягнуць сваё існаванне. Але што ён нясе народам капіталістычных краін і на што ён здолен у наш час?

Капіталізм, сабраўшы і сканцэнтраваўшы у руках вузкай вярхушкі буржуазнага грамадства велізарныя багацці, не дае і не можа даць правільнага шляху выкарыстання гэтых багаццяў у інтарэсах народных мас, у інтарэсах працоўных. Накапленне гэтых багаццяў у руках нямногіх буйнейшых капіталістаў, банкіраў і грашовых каралёў параджае толькі шалёную канкурэнцыю і барацьбу за ўладу ў пануючых класах сучаснага капіталістычнага грамадства як унутры гэтых краін, так і паміж капіталістычнымі дзяржавамі. У вярхушцы такога грамадства, якое жыве пагоняй за новымі і новымі багаццямі і не церпіць на гэтым шляху ніякіх перашкод, могуць існаваць толькі воўчыя правілы жыцця і грамадскай маралі і поўная пагардлівасць да ўсіх і ўсякіх інтарэсаў шырокіх мас працоўнага насельніцтва.

Рабочым, сялянам і шырокім слаям інтэлігенцыі астаецца цягнуць сваю долю поўгаладнага існавання, існавання забітых і паднявольных людзей без праблеску лепшага жыцця пры капіталізме. Наадварот, капіталізм параджае ўсё новыя эканамічныя крызісы, страшэннае беспрацоўе ў гарадах, беспрасветныя галадоўкі ў вёсках, павелічэнне цягот нацыянальнага і каланіяльнага рабства для многіх соцень мільёнаў людзей і нескканчаемыя крывавыя войны, без якіх капіталізм не можа існаваць. Нядаўна яшчэ, у годы ад 1929 да 1933, капіталістычныя краіны перажылі найцяжэйшы сусветны эканамічны крызіс з усімі яго бядотамі, беспрацоўем і заняпадам матэрыяльнага жыцця народных мас горада і вёскі. Ледзь больш ці менш схлынуў гэты найцяжэйшы крызіс, як з 1937 года пачаўся новы эканамічны крызіс, які захапіў рад буйнейшых капіталістычных дзяржаў, аж да самых багатых з іх, як Злучаныя Штаты Амерыкі, Англія, Францыя.

Ці патрэбны яшчэ доказы, што накапленне незлічоных багаццяў вярхушкай капіталістычнага грамадства не дае ніякага прасвету да паляпшэння жыцця народных мас. Ці патрэбны яшчэ доказы таго, што ўнутраныя справы ў краінах капіталізма з рук вон дрэнныя, што тут натуральна накапляецца незадавальненне ў эксплаатуемых і прыгнечаных масах і падрыхтоўваюцца непазбежныя новыя ўзрывы народнага гнева супроць улады капітала. У рознай форме, але ва ўсіх капіталістычных краінах гэта мае месца.

Чым больш мы даведваемся аб унутраным становішчы і аб унутраных супярэчнасцях у краінах капіталізма, тым нам становіцца ясней, чаму ў апошні час буржуазныя краіны ўсё больш шукаюць выхад са ствараўшагася становішча ў знешніх авантурах, у захватах і аграбленні чужых зямель і калоній, у новых перадзелах свету шляхам вайны. Нават самыя багатыя і, так сказаць, ажыраўшыя ад нахапаных багаццяў краіны не знаходзяць у сваіх унутраных сілах выхаду са ствараўшагася становішча, ды яны і не здольны шукаць выхаду, які-б колькі небудзь задавальняў народныя масы. Як відаць, крыніца далейшага пад'ёму ўнутраных сіл сучаснага капіталістычнага грамадства больш ці менш вычарпана і наогул падыходзіць к канцу. У гэтым трэба бачыць карэнную прычыну новых знешніх авантур імперыялістычных дзяржаў. У гэтым заключаецца сапраўдны корань сучасных войн, лік і размах якіх растуць на нашых вачах.

У вышаўшым у мінулым годзе вядомым курсе «Гісторыі ВКП(б)» і ў дакладзе таварыша Сталіна на XVIII партыйным з'ездзе была дана яркая карціна другой імперыялістычнай вайны, захапіўшай у апошнія годы рад краін Еўропы і Азіі. Як вядома, з таго часу гэта вайна не пайшла на змяншэнне, а, наадварот, значна павялічыла свой размах.

Што мы маем к сёнешняму дню?

На Ўсходзе вось ужо трэці год ідзе вайна паміж Японіяй і Кітаем. Гэта азначае, што ў вайну ўцягнута Японія з насельніцтвам у 72 мільёны, а таксама калоніі Японіі з насельніцтвам у некалькі дзесяткаў мільёнаў чалавек. Гэта азначае таксама ўдзел у гэтай вайне Кітая з насельніцтвам у 450 мільёнаў чалавек. Такім чынам, каля 570 мільёнаў чалавек у той або іншай меры ўцягнуты ў імперыялістычную вайну ў Азіі. Гэта вайна ўжо выклікала мільёны чалавечых ахвяр, разарэнне многіх гарадоў і некалькіх тысяч вёсак Кітая, пры чым так і не відаць канца крывавым афёрам і велізарным няшчасцям.

У апошнія месяцы ўспыхнула вялікая вайна і на Захадзе. У гэтай вайне ўдзельнічаюць — з аднаго боку, Англія і Францыя, якія ўсё больш уцягваюць у вайну не толькі сваё ўласнае насельніцтва, але і насельніцтва сваіх дамініёнаў і калоній, а, з другога боку — Германія, другая па велічыні дзяржава Еўропы. Гэта азначае, што ў вайну на Захадзе, — калі лічыць, што і калоніі Англіі і Францыі ў той або іншай меры прыпрэгнуты да ўдзелу ў вайне, — уцягнута да 750 мільёнаў чалавек.

Атрымліваецца, што на Захадзе і на Ўсходзе, нават не лічачы калоній, уцягнута ў вайну ўжо каля 700 мільёнаў чалавек, а разам з калоніямі гэта складзе звыш 1.300 мільёнаў чалавек. Такім чынам, больш палавіны насельніцтва зямнога шара, якое налічвае 2.120 мільёнаў чалавек, у той або іншай ступені ўжо ўцягнута ў вайну ў Еўропе і Азіі.

Такаво галоўнае, калі можна так выразіцца, «дасягненне», з якім капіталістычны свет прышоў к сёнешняму дню.

Не гледзячы на гэта, нельга сказаць, што далейшы размах вайны прыпынен ужо. Справа абстаіць зусім наадварот. Праўда, вышла маленькая асечка, сарваліся сякія-такія планы па расшырэнню вайны, напрыклад, шляхам уцягвання ў вайну і Совецкага Саюза. Мы, совецкія людзі, яшчэ раз своечасова паказалі, што мы жывем не чужым, а сваім розумам. **(Апладысменты. Галасы: «Правільна».).**

Але, калі гаварыць аб капіталістычным свеце, то зараз ідзе напружанейшая барацьба ваюючых дзяржаў за павелічэнне ліку сваіх саюзнікаў, за прыцягненне на свой бок нейтральных краін. Нельга закрываць вачэй на тое, што ўцягванне ў арбіту вайны нейтралаў праводзіцца вельмі актыўна і ўжо мае вядомыя рэзультаты. Гэтым падрыхтоўваецца далейшае расшырэнне поля, ахвачанага вайной. Вядома, напрыклад, якія сур'ёзныя пытанні парадзіла заключэнне пакта ўзаемадапамогі Англіі і Францыі з Турцыяй. Разгортваецца барацьба за ўцягванне ў арбіту вайны некаторых Балканскіх краін, асобных краін Скандынавіі, а таксама другіх дзяржаў. Калі еўрапейскай вайне суджана зацягнуцца,—а кіруючыя кругі Англіі і Францыі робяць усё імена для гэтай зацяжкі і распальвання вайны, каб выкарыстаць яе ў інтарэсах умацавання свайго сусветнага панавання і замацавання за сабою сваіх шматлікіх калоній,—то лік нейтральных краін у Еўропе будзе ўсё змяншацца, а лік уцягнутых у імперыялістычную вайну дзяржаў няўхільна будзе ўсё павялічвацца. Вядома таксама, што для некаторых краін нейтралітэт служыць толькі маскай для прыкрыцця падпальвання і расшырэння вайны, ад якой яны спадзяюцца мець высокія барышы за кошт ваюючых народаў, за кошт іх гора, афяр і разарэння.

Такім чынам, пакуль не толькі не відаць канца вайны ў Еўропе і Азіі, але хутчэй, наадварот, страсці вакол гэтай вайны ўсё разгараюцца, бо імперыялістычныя кругі, як відаць, канчаткова разуверыліся ў магчымасці паляпшэння сваіх унутраных спраў і будуюць свае разлікі, галоўным чынам, на новых імперыялістычных захватах, на новым перадзеле свету ў карысць найбольш моцных імперыялістычных дзяржаў і на тым, каб разграміць і зняць з рахункаў сваіх канкурэнтаў і ўсякія прэтэнзіі на іх калоніі і каланіяльныя багацці.

Значыць, у цяперашняй вайне закладзены асновы для новай, і ўжо сусветнай, імперыялістычнай вайны, калі, вядома, рабочы клас згодзіцца цярпець працяг такой палітыкі імперыялістычных дзяржаў.

Сёння мы стаім перад небяспекай, што вайна ў Еўропе, разам з вайной у Азіі,ператворыцца,—калі гэтаму не будзе дан рашучы адпор, — у новую, сусветную, крывавую бойню народаў. Вось з чым прышоў капіталістычны свет к сёнешняму дню.

З другімі вынікамі сустракае XXII гадавіну Кастрычніцкай Рэволюцыі Совецкі Саюз. Дзякуючы паслядоўнаму правядзенню сваёй мірнай палітыкі, СССР, як і раней, карыстаецца благамі міру, каб рушыць яшчэ больш паспяхова наперад па шляху пад'ёму ўсе галіны гаспадарчага і культурнага будаўніцтва краіны. У святле новых поспехаў соцыялізма, з якімі Совецкі Саюз прышоў к сёнешняму дню, беспрасветны крызіс капіталістычнага грамадства становіцца яшчэ больш відавочным.

Параўнайце становішча спраў у многанацыянальным Совецкім Саюзе з тым, што адбылося ў Польшчы, учора яшчэ прадстаўляўшай сабою многанацыянальную буржуазную дзяржаву, пабудаваную на прыгнечанні ўсіх няпольскіх нацыянальнасцей. Створаная польскімі памешчыкамі і капіталістамі дзяржава абанкроцілася разам з усімі яе кіраўнікамі. Буржуазная Польшча развалілася, не гледзячы на абяцаныя ёй «гарантыі» некаторых вялікіх дзяржаў, паказаўшы гэтым не

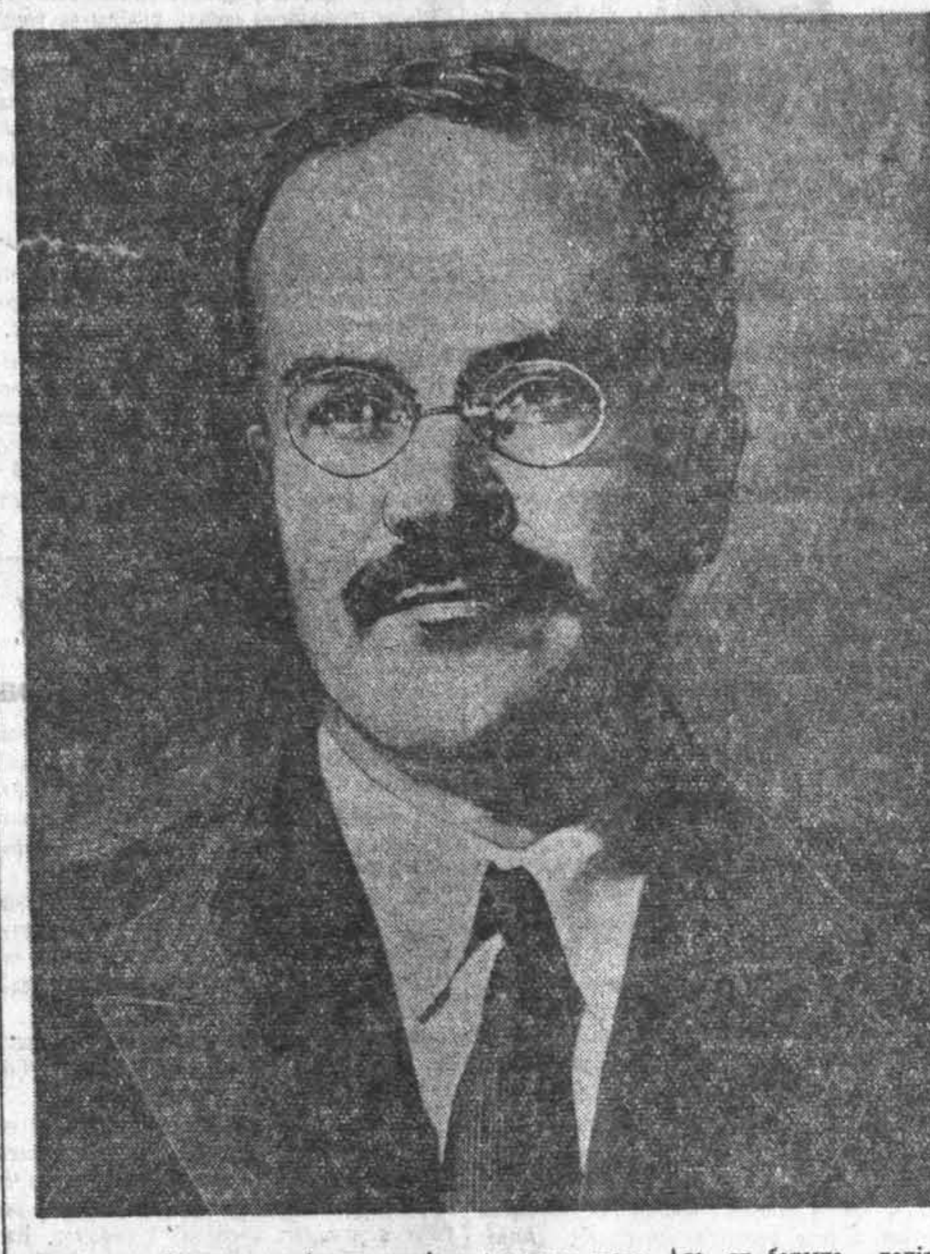

толькі сваю ўласную слабасць, але і такое-сякое яўнае незадавальняючае становішча ў палітыцы пэўных дзяржаў Еўропы. Але, калі многанацыянальная Польская дзяржава, пабудаваная наперакор волі самога польскага народа, на прыгнечанні няпольскіх нацыянальнасцей, паказала, пры першым-жа выпрабаванні, сваю слабасць, нетрываласць і банкроцтва, то Совецкі Саюз — многанацыянальная дзяржава іншага тыпу, — пабудаваны на зусім другой аснове, а імена — на аснове роўнапраўя і дружбы ўсіх яго нацыянальнасцей, — паказаў, наадварот, сваю сілу і несакрушымую моцнасць. У СССР забяспечана дружнае жыццё ўсёй сям'і шматлікіх совецкіх народаў і няўхільна мацнее маральна-палітычнае адзінства совецкага, соцыялістычнага грамадства, што з'яўляецца залогам несакрушымай магутнасці нашай дзяржавы, пабудаванай на аснове вялікіх прынцыпаў ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі, на аснове роўнапраўя і брацкага саюза нацый, якія ўваходзяць у яе састаў. **(Апладысменты).**

Унутраная моцнасць, ваенная магутнасць і міжнародны аўтарытэт Совецкага Саюза цяпер даюць сябе ведаць усё больш і больш. У рэзультаце гэтага, у сувязі з распадам Польскай дзяржавы і паспяховымі дзеяннямі нашай Чырвонай Арміі, Заходняя Украіна з насельніцтвам у 8 мільёнаў і Заходняя Беларусь з насельніцтвам амаль у 5 мільёнаў цяпер з'єднаны з Совецкай Украінай і Совецкай Беларуссю. **(Бурныя апладысменты).** Гэта — адзін з самых выдатных поспехаў нашай знешняй палітыкі за апошні час. Гэта к сёнешняму дню — адзін з самых слаўных нашых вынікаў, якім можа гардзіцца Совецкі Саюз, верны прынцыпам сваёй міралюбівай знешняй палітыкі і пролетарскага інтэрнацыяналізма. **(Апладысменты).**

Совецкая Беларусь павялічылася па сваёй тэрыторыі і насельніцтву амаль у два разы і зрабілася дзяржавай з 10-мільённым насельніцтвам, чаго не маюць многія еўрапейскія дзяржавы Ад гэтага часу паложан канец расчляпленню беларускага народа. На ўсёй тэрыторыі беларускі народ аб'еднан у адно цэлае, і можна цяпер сказаць, што Беларусь поўнасцю з'єднана. Тое-ж самае трэба сказаць і аб украінскім народзе, які на працягу многіх вякоў быў расколат на часткі і перажыў доўгі час найцяжэйшага нацыянальнага гнёту. Цяпер і украінскі народ на ўсёй тэрыторыі аб'еднан у адно цэлае. Ператварыліся ў жыццё заветныя мары лепшых людзей украінскага народа, прынёсшых справе свайго нацыянальнага вызвалення незлічоныя афяры. Нарэшце, прышоў час сказаць: з гэтага часу Украіна з'єднана. **(Апладысменты).** Трэба думаць, што Украіна, са сваімі цяперашнімі 39 мільёнамі жыхароў і быстрым ростам насельніцтва, у хуткім часе зможа дагнаць некаторыя вялікія краіны, хоць-бы тую-ж Францыю, з яе 42-мільённым насельніцтвам. Выраслі нашы брацкія рэспублікі — Украіна і Беларусь, а нашы браты з Заходняй Украіны і Заходняй Беларусі з велізарнай радасцю і верай у сваё будучае ўступілі ў рады совецкіх грамадзян. **(Доўгія апладысменты).** Вырас, тым самым, і ўвесь Совецкі Саюз, прасунуўшы свае граніцы значна на Захад. Ёсць з чым павіншаваць Совецкі Саюз к XXII гадавіне Кастрычніка! **(Бурныя, доўга незмаўкаючыя апладысменты).**

Мы, разумеецца, не павінны забываць, што 9/10 чалавецтва ўсё яшчэ жыве ў рамках капіталістычнага грамадства, пад панаваннем капіталізма. Совецкі Саюз складае менш чым 1/10 насельніцтва зямнога шара. Але, як бачыце, капіталістычнаму свету прышлося ў апошні час крыху пацясніцца і адступіць **(вясёлае ажыўленне ў зале)**, а Совецкі Саюз, з уключэннем у яго Заходняй Украіны і Заходняй Беларусі, вырас па сваёй тэрыторыі, а таксама па колькасці насельніцтва, прыкладна, на 13 мільёнаў чалавек. На гэтай падставе мы маем права павіншаваць народы Совецкага Саюза з тым, што наша совецкая сям'я з 170 мільёнаў ператварылася ў 183 мільёны совецкіх людзей. **(Бурныя, доўгія апладысменты).**

І так, параўнанне шляхоў развіцця краін капіталізма і Совецкага Саюза гаворыць не на карысць капіталістычнага свету, а як раз наадварот.

Яшчэ ў пачатку першай імперыялістычнай вайны, аналізіруючы цяперашнюю, вышэйшую стадыю капіталізма, Ленін даў геніяльна глыбокую ацэнку сучаснага капіталістычнага свету. Яшчэ тады Ленін сказаў, што пры ўсіх сваіх дасягненнях у галіне матэрыяльнай культуры і тэхнікі сучасны капіталізм гэта — капіталізм струхлеўшы, паразітычны, гніючы на корані. З таго часу прайшло, прыкладна, чвэрць века, і даны Ленінам марксісцкі аналіз капіталізма атрымаў незлічоную колькасць пацвярджэнняў практычнага і навукова-тэарэтычнага характару. З таго часу агаліліся многія зіяючыя трэшчыны і злавонныя гнайнікі ва ўсім арганізме капіталістычнага грамадства, не гаворачы ўжо аб тым, што Кастрычніцкая Соцыялістычная Рэволюцыя практычна паставіла пытанне аб канчатковым зломе ўсёй капіталістычнай сістэмы.

Цяпер усё гаворыць за тое, што ўнутраныя сілы капіталістычнага грамадства настолькі падточаны працэсамі гніення капіталізма, што без вайны, без новых і новых знешніх імперыялістычных авантур капіталізм не можа больш існаваць. Пераважнай масе насельніцтва капіталістычных краін, рабочым, сялянам, шырокім слаям інтэлігенцыі капіталізм ужо не можа забяспечыць колькі-небудзь сноснага і ўстойлівага становішча, не гледзячы на ўсе велізарныя багацці, якія скапіліся ў руках вярхушкі пануючых класаў. Чым большыя размеры гэтых багаццяў, тым больш ярасны імкненні імперыялістаў да сусветнага панавання і тым больш непрымірымы яны ў адносінах сваіх канкурэнтаў, з якімі гатовы пакончыць любой цаной за кошт свайго народа і другіх народаў, але толькі не ўступкай па частцы свайго сусветнага панавання.

Таму даўно ўжо забыты ранейшыя прамовы лідэраў буржуазіі аб тым, што першая сусветная імперыялістычная вайна будзе, разам з тым, апошняй вайной. Наадварот, лідэры сучасных капіталістычных дзяржаў, асабліва найбольш магутнейшых з іх, і іх падпявалы з групы Блюма і Этлі шукаюць паляпшэння сваіх спраў і выхаду з сваіх унутраных затрудненняў у новай імперыялістычнай вайне. Злачыннасць сучаснай вайны ляжыць на іх адказнасці, на адказнасці тых, хто запігвае і распальвае цяперашнюю вайну, на адказнасці тых, хто не перастае займацца злачынным адурачваннем шырокіх мас, што нібыта ўсё гэта робіцца ў імя абароны дэмакратыі. Адсюль трэба зрабіць вывад, што ад сучасных заправіл капіталістычнага грамадства і іх «соцыялістычных» прыказчыкаў нельга чакаць добраахвотнага адмаўлення ад вайны, ад яе распальвання і расшырэння, а, наадварот, можна чакаць хутчэй за ўсё— ператварэння цяперашняй вайны ў Еўропе і Азіі ў новую сусветную крывавую бойню народаў дзеля захавання і ўмацавання сусветнага панавання зацікаўленых імперыялістычных дзяржаў.

Усяму гэтаму процістаіць Совецкі Саюз з яго палітыкай міру, з яго гарачым імкненнем забяспечыць хутчэйшае скачэнне вайны. З гэтага відаць, што міралюбівая знешняя палітыка Совецкага Саюза не толькі адпавядае карэнным інтарэсам народаў нашай краіны і інтарэсам саюзных нам дзяржаў, але і інтарэсам усяго чалавецтва, калі на самай справе мець на ўвазе сапраўды народныя масы другіх дзяржаў, а не пануючыя кучкі заправіл імперыялістычных дзяржаў. Гэта азначае, што ўсямерны рост унутраных сіл Совецкага Саюза і ўмацаванне яго міжнароднага аўтарытэта з'яўляецца не толькі нашым свяшчэнным доўгам, свяшчэнным доўгам усіх совецкіх людзей, але і адпавядае глыбокім інтарэсам усіх народаў, якія жадаюць міру і хутчэйшага скончэння вайны.

Вось чаму вялікія імёны — імя Леніна, бацькі Совецкага Саюза, і імя Сталіна, правадыра народаў СССР **(бурныя, доўга незмаўкаючыя апладысменты, якія пераходзяць у авацыю. Усе ўстаюць)**, вымаўляюцца з такой любоўю і верай у будучае не толькі ў нашай краіне, але і далёка-далёка за межамі Совецкага Саюза. Імёны Леніна і Сталіна нараджаюць светлыя надзеі ва ўсіх кутках свету і грымяць, як заклік да барацьбы за мір і шчасце народаў, да барацьбы за поўнае вызваленне ад капіталізма. **(Доўгія апладысменты).**

II.

Рост унутраных сіл Совецкага Саюза

Ва ўсім цяпер сказваецца рост унутраных сіл Совецкага Саюза, — у нашым гаспадарчым будаўніцтве, у развіцці культуры совецкіх народаў, ва ўзросшай магутнасці абароны краіны, ва ўсёй нашай палітыцы і яе поспехах.

У эканамічнай галіне намі высунута праграма, ажыццяўленне якой азначае, што за кароткія 10—15 год мы зможам дагнаць і перагнаць найбольш развітыя капіталістычныя краіны таксама і ў эканамічных адносінах. Гэтым сказана, што наша краіна, не гледзячы на ўсе поспехі і дасягнуты велізарны пад'ём тэхнічнага ўзроўню прамысловай вытворчасці і транспарта, у эканамічных адносінах яшчэ стаіць ззаду некаторых капіталістычных дзяржаў. Але гэтым сказана таксама ўсім нам, совецкім людзям, усім рабочым, сялянам і інтэлігенцыі Совецкага Саюза, што яшчэ мацней павінны запаліцца пачуцці совецкага патрыятызма ў нашых сэрцах, каб не толькі вырашыць, але і ўсямерна паскорыць вырашэнне гэтай асноўнай эканамічнай задачы СССР.

Сёння мы можам падвесці некаторыя вынікі развіцця народнай гаспадаркі за апошні год ці, дакладна гаворачы, за дзесяць месяцаў 1939 года.

Адпаведныя даныя, пры параўнанні з мінулым годам паказваюць, што наша **прамысловасць**, узятая ў цэлым, дае рост на 14,4 процанта, а непасрэдна буйная прамысловасць дае рост на 15 проц. Гэта значыць, што тэмп пад'ёму нашай прамысловасці ў гэтым годзе вышэй тэмпа пад'ёму мінулага году, калі прамысловасць дала таксама немалы рост, а імена — на 12 проц. Гэта значыць таксама, што тэмп пад'ёму нашай прамысловасці не толькі ідзе на ўзроўні заданняў трэцяй пяцігодкі, па якой сярэднегадавы прырост вызначан у 14 проц., але і перавышае гэта заданне. Вылучаецца сваім ростам прадукцыя машынабудаўнічых і абаронных прадпрыемстваў. Тут павелічэнне дасягае 29 проц. Што-ж датычыць непасрэдна абароннай прамысловасці, якая расла ўзмоцненымі тэмпамі і ў мінулыя годы, то тут мы маем у адпаведнасці з узросшымі патрэбамі нашай абароны яшчэ большае павелічэнне, а імена, — скажу ўжо вам па сакрэту, — на ўсе 45 проц. **(Ажыўленне ў зале. Апладысменты).**

Можна сказаць, што наша прамысловасць выконвае свае задачы ў асноўным паспяхова. Гэта не знімае, аднак, з нас адказнасці за зусім недапушчальнае адставанне такіх важнейшых галін, як металургія і апал. Мы-б хацелі, вядома, большага росту і нашай лёгкай прамысловасці, хоць мы добра ведаем, што і цяпер мы ўсё яшчэ павінны аддаць безумоўную перавагу патрэбам умацавання абароны краіны і яе індустрыяльнай магутнасці. Аднак, наша лёгкая, уключаючы тэкстыльную, прамысловасць, мабыць, паспяхова справіцца з выкананнем устаноўленага для яе гадавога плана.

Далей, трэба адзначыць нашы дасягненні ў галіне пад'ёму прадукцыйнасці працы ў буйнай прамысловасці. Правядзенне вядомых мер па ўмацаванню працоўнай дысцыпліны і па наблжэнню кіраўніцтва прамысловасцю да самых прадпрыемстваў далі ўжо свае станоўчыя рэзультаты. Калі ў мінулым годзе мы мелі павелічэнне прадукцыйнасці працы ў прамысловасці на 11 проц., то ў гэтым годзе ў нас ёсць павелічэнне прадукцыйнасці працы з перавышэннем устаноўленага плана, а імена — на 17 проц. Гэта азначае, што значна павялічаны, супроць мінулага года, аб'ём прамысловай вытворчасці мы здолелі выканаць з тым-жа, і нават з некалькі меншым, саставам рабочых, што пры недахвапе рабочых кадраў у нашай краіне мае вельмі станоўчае значэнне.

У галіне **сельскай гаспадаркі** за апошні год быў прынят рад істотных мерапрыемстваў па калгаснаму будаўніцтву. Дастаткова ўказаць на такія рашэнні партыі і ўрада, як пастанова аб мерах аховы грамадскіх зямель калгасаў ад разбазарвання, мерапрыемствы па ўмацаванню працоўнай дысцыпліны ў калгасах і вельмі важныя мерапрыемствы па пад'ёму грамадскай жывёлагадоўлі ў калгасах. Усе гэтыя мерапрыемствы прасякнуты адной асноўнай думкай: устраніць дробна-буржуазныя скажэнні ў практыцы калгаснага будаўніцтва, у рэзультаце якіх прыватныя інтарэсы калгаснікаў зачастую выступаюць уперадзе грамадскіх інтарэсаў калгаснай гаспадаркі.

Рэзультаты гэтых мерапрыемстваў у наяўнасці. Не гледзячы на некаторыя неспрыяючыя кліматычныя ўмовы, мы дабіліся ў гэтым годзе новых істотных поспехаў у сельскай гаспадарцы. Так, збор па зерняных дасягнуў 6,5 мільярда пудоў, што на 11 процантаў перавышае збор мінулага года. Па бавоўне-сырцу мы маем далейшае павелічэнне прадукцыі на 5 процантаў, па ільну — на 16 процантаў, па цукровых бураках — на 26 процантаў, па бульбе-ж гэта павелічэнне дасягае 60 процантаў супроць мінулага года. Ідзе таксама няўхільны рост, можна сказаць, па ўсіх відах жывёлагадоўлі. Хлебазагатоўкі ў гэтым годзе таксама далі павелічэнне супроць мінулага года.

Скажу яшчэ некалькі слоў аб Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы, тым больш, што ў будучым годзе яна будзе мець свой працяг. Выстаўку наведалі амаль тры з палавінаю мільёны чалавек. Азнаямленне калгаснікаў і наогул насельніцтва з выдатнымі дасягненнямі нашай сельскай гаспадаркі будзе мець вялікае значэнне для далейшага пад'ёму творчай ініцыятывы перадавых калгаснікаў і наогул для пад'ёму калгаснай гаспадаркі. Выстаўка дала магчымасць многім тысячам калгаснікаў азнаёміцца з шматлікімі выдатнымі дасягненнямі калгасаў і калгаснікаў, маючымі нярэдка сусветнае значэнне. Так, звенні тт. Ефрэмава і Чуманава ў Алтайскім краі паслужылі штуршком к цэламу руху ў калгасах за ўраджай у 400—500 пудоў пшаніцы з аднаго гектара. Прычым, выстаўка шырока разнесла па ўсёй краіне не толькі тое, што калгаснік Чуманаў атрымаў ураджай пшаніцы ў 512 пудоў з гектара, а калгасніца Коўбаса — 510 пудоў пшаніцы з аднаго гектара, але і такі факт, як дасягненне ў гэтым годзе калгасніцай Сергеевай 607 пудоў пшаніцы з аднаго гектара. Шырока папулярызіраваны выстаўкай і такія дасягненні, як ураджайнасць, дасягнутая звяном калгасніцы-азербайджанкі Аліевай, у 151 цэнтнер бавоўны з гектара ці ўраджайнасць, дасягнутая ва Узбекістане звяном калгасніка Худоева, у 125 цэнтнераў бавоўны з гектара. Як бачыце, сусветны амерыканскі рэкорд ураджаю бавоўны ў 60 цэнтнераў з гектара перакрыт у Совецкім Саюзе ў некалькі раз. Шырока па калгасах разнесліся цяпер весткі і аб многіх выдатных дасягненнях калгасаў у галіне жывёлагадоўлі.

На выстаўцы быў праведзен рад мер для таго, каб шырока папулярызіраваць лепшыя ўзоры работы ў нашай сельскай гаспадарцы і садзейнічаць гэтым пераняссенню вопыта лепшых калгасаў, калгаснікаў і калгасніц у новыя раёны і ў новыя галіны сельскай гаспадаркі. Але трэба прызнаць, што сельскагаспадарчая выстаўка можа зрабіць куды больш, чым яна ўжо зрабіла для развіцця спаборніцтва паміж калгасамі, паміж раёнамі, паміж абласцямі і рэспублікамі і што яна павінна многае зрабіць у далейшым, каб забяспечыць яшчэ больш быстры пад'ём калгаснай і соўгаснай гаспадаркі.

У галіне пад'ёму **культуры** народаў Совецкага Саюза мы зрабілі за апошні год новы буйны шаг наперад. Аб гэтым гавораць рост нашых школ і бібліятэк, няўхільны рост нашага друку, тэатраў, кіно і другіх відаў мастацтва. На нашых вачах ідзе не толькі пад'ём нацыянальных культур, але і збліжэнне гэтых культур паміж сабою. Усе новыя дэкады паказу нацыянальнага мастацтва ў Маскве, якія сведчаць аб вялікіх дасягненнях нашых рэспублік і выклікаюць вялікую цікавасць у нашай сталіцы, нагляднa сведчаць аб гэтым. Аб гэтым-жа сведчаць і такія факты, што к усенароднаму святкаванню юбілеяў такіх вялікіх людзей, як рускі паэт Пушкін і украінскі паэт Шаўчэнка далучаюцца новыя праслаўленыя імёны нацыянальных паэтаў і легендарных герояў другіх народаў нашай краіны. Таму геніяльныя тварэнні грузінскага паэта Шота Руставелі і армянскага эпаса аб народным героі Давідзе Сасунскім становяцца здабыткам усіх народаў Совецкага Саюза і карыстаюцца велізарнымі сімпатыямі ў асяродзі ўсіх культурных совецкіх людзей.

(Працяг на 2-й стар.).

XXII гадавіна Кастрычніцкай Рэвалюцыі

Працяг даклада тав. В. М. Молатава

Трэба прызнаць, што соцыялістычная культура зрабіла ўжо ў нашай краіне немалыя поспехі. Глыбока рэвалюцыйны характар гэтай новай культуры не азначае адмаўлення культурных дасягненняў мінулага, не азначае адмаўлення ад культурнай спадчыны народаў. Наадварот, усе сапраўдныя дасягненні культуры народаў, як-бы яны далёка ні ўходзілі ў мінулае, высока цэняцца ў соцыялістычнай дзяржаве і ўстаюць цяпер перад сваім народам і перад народамі ўсяго Совецкага Саюза адроджанымі, у сваім сапраўдным ідэйным блеску. Бальшавікі не з ліку людзей, якія не помняць радства са сваім народам. Мы, бальшавікі, выйшлі з самай гушчы народа, цэнім і любім слаўныя справы гісторыі свайго народа, як і ўсіх другіх народаў. Мы добра ведаем, што сапраўдны прагрэс, які магчым толькі на базе соцыялізма, павінен абапірацца на ўсю гісторыю народаў і на ўсе іх дасягненні ў мінулых вяках, павінен раскрыць сапраўдны сэнс гісторыі жыцця народаў, каб поўнасцю забяспечыць слаўнае будучае свайго народа і, разам з тым, светлае будучае ўсіх народаў. **(Бурныя апладысменты).**

Самае важнае ў дасягненнях Совецкага Саюза к сёнешняму дню заключаецца ў тым, што ў нас, па ўсёй краіне, ва ўсіх совецкіх народаў выраслі кадры новых, свядомых совецкіх людзей, якія вядуць за сабою мільёны і дзесяткі мільёнаў. Гэтыя людзі па-новаму, не так, як гэта сустракаецца на кожным шагу ў капіталістычным грамадстве, і не так, як гэта было яшчэ нядаўна ў нашай краіне, а сапраўды па-новаму, па-соцыялістычнаму адносяцца да сваёй працы і да сваіх абавязкаў перад дзяржавай. Гэта не значыць, што ў нашым совецкім асяроддзі няма адсталых людзей. Не, іх яшчэ нямала. Больш таго, нельга не прызнаць, што грамадска-культурны ўзровень шырокіх слаёў яшчэ падняўся зусім недастаткова, калі меркаваць з пункту гледжання перспектыў комунізма. Але нашы людзі, людзі совецкай краіны, прайшлі ўжо 22 гады Кастрычніцкай Соцыялістычнай Рэвалюцыі, у іх ужо, у вядомай меры, выраслі новыя ўяўленні аб адносінах паміж людзьмі і новыя погляды на абавязкі перад народам і соцыялістычнай дзяржавай, якія ў корані адрозніваюцца ад уяўлення людзей, прапітаных буржуазнымі прадрассудкамі капіталістычнага грамадства. Іменна вось гэтыя новыя людзі і задаюць тон у нашай краіне, аж да заводаў, фабрык і калгасаў.

Вы ведаеце, што лепшымі прадстаўнікамі гэтых новых людзей у рабочым класе з'яўляюцца стаханаўцы і стаханаўкі, якія сапраўды ламаюць старыя нізкія нормы прадукцыйнасці працы і даюць выдатныя ўзоры высокапрадукцыйнай соцыялістычнай працы. Лік такіх стаханаўцаў расце, што, у сваю чаргу, з'яўляецца добрым паказчыкам павышэння культурна-тэхнічнага ўзроўню рабочага класа. Іх рады зараз папаўняюць ініцыятары многастаночнай работы, якія перайшлі з работы на адным станку да работы на некалькіх станках, не толькі не знізіўшы, а нават павысіўшы прадукцыйнасць кожнага станка паасобку. Да іх ліку трэба аднесці і ініцыятараў праводзення сумяшчальнасці прафесій, а таксама вылучыўшыхся з асяроддзя совецкіх жанчын ініцыятараў у справе асваення некаторых новых для жанчын прафесій і вытворчасцей. Шырока распаўсюджаная ў нашай прамысловасці новая тэхніка і наяўнасць узрослага вытворчага вопыту і ведаў у шырокім асяроддзі рабочых і работніц дазваляюць спадзявацца, што гэтыя новыя формы стаханаўскага руху будуць паспяхова развівацца і далей. Гэта рушыць наперад прадукцыйнасць працы, аслабіць недахват у кваліфікаваных вытворчых кадрах і, разам з тым, будзе садзейнічаць далейшаму пад'ёму культурна-тэхнічнага ўзроўню рабочага класа і збліжэнню яго з узроўнем работнікаў інжынерна-тэхнічнай працы. Стаханаўскі рух, ва ўсіх формах яго росту, з'яўляецца паказчыкам таго, што новыя, выхаваныя Совецкай уладаю людзі, набылі вялікую вагу ў Совецкім Саюзе, і ёсць шырокае і ўсе ўзрастаючае імкненне ў масах раўняцца па гэтых перадавых людзях нашай краіны.

У нас расце стаханаўскі рух, і новыя соцыялістычна-свядомыя адносіны да працы захватваюць усё больш шырокія масы рабочага класа і калгаснай вёскі, робячы асаблівыя поспехі там, дзе ёсць дастойныя кіраўнікі справы.

У нас усё мацней становяцца сярод моладзі, і нават проста сярод дзяцей, новыя адносіны да вучобы, прасякнутыя шчырым імкненнем да ведаў і, разам з тым, глыбокім імкненнем стаць сапраўды карыснымі грамадзянамі сваёй дзяржавы, свайго народа. Кожны сапраўдны кіраўнік, настаўнік, выхавацель ведае аб гэтым і знаходзіць у гэтым найвялікшае задавальненне.

У нас вялікая цяга да культуры, да мастацтва і да розных форм грамадскага жыцця ў самых шырокіх масах працоўных гарадоў і вёскі. Нам бы толькі навучыцца шырэй і лепш задавальняць гэтыя ўзрастаючыя запросы і цягу народных мас да культуры і да новага, светлага жыцця.

У нас закладзены надзейныя асновы совецкага патрыятызма, якім славіцца наша Чырвоная Армія і пачуццямі якога так шырока ахвачаны народы Совецкага Саюза. Гэты совецкі патрыятызм узяў свае ля берагоў Хасана і на мангола-манчжурскай граніцы. Духам высокага совецкага патрыятызма прасякнут быў паход нашай Чырвонай Арміі ў Заходнюю Украіну і Заходнюю Беларусь, калі наша Чырвоная пяхота рабіла пераходы па 60—70 кілометраў у суткі. Мы ведаем высокія якасці совецкага патрыятызма, мы ведаем, што, калі нашы байцы самаадданна, як героі, кідаліся ў бой на ворага з воклічамі: «за радзіму!», «за Сталіна!», то ўсе мы, выхаваныя партыяй Леніна—Сталіна, і народы ўсяго Совецкага Саюза бачылі ў гэтым, што для совецкіх патрыётаў радзіма і комунізм злучаны ў адно нераздзельнае цэлае. **(Шумныя апладысменты).**

Усё гэта і азначае, што Совецкі Саюз — гэта не толькі магутная перадавая індустрыя, з яе быстрым і няўхільным бальшавіцкім пад'ёмам, і не толькі створаныя совецкай уладаю калгасы, якія прадстаўляюць вышэйшую форму арганізацыі сялянскай гаспадаркі, — але гэта, перш і раней за ўсё, мільёны і дзесяткі мільёнаў совецкіх людзей, новых людзей на зямным шары, пранікнутых соцыялістычна-свядомымі адносінамі да працы і вучобы, натхняемых совецкім патрыятызмам на слаўныя справы для свайго народа і для агульнай справы народаў усяго свету. **(Апладысменты).** Для комуністычнага выхавання совецкіх людзей зроблена ўжо нямала. Але гэта толькі пачатак работы. Мы і цяпер адной з галоўных задач нашай унутранай палітыкі павінны прызнаць задачу комуністычнага выхавання рабочых, сялян, служачых і ўсёй нашай інтэлігенцыі. Дапамагаючы ва ўсім перадавым людзям нашай краіны і высока ўзносячы імёны самаадданых герояў соцыялізма, мы павінны асабліва клапаціцца аб адсталых і адстаючых — аб тых, хто асабліва мае патрэбу ў бальшавіцкім кіраўніцтве. Разам з тым, мы павінны ва многім узмацніць нашы клопаты па вырошчванню кадраў сваёй, совецкай інтэлігенцыі, нікому не ўступаючай па свайму культурнаму ўзроўню і да канца адданай народу і соцыялістычнай дзяржаве. **(Апладысменты).** Няма чаго ўжо і гаварыць аб тым, што забываць у галіне ўнутранай палітыкі аб ворагах народа ці даваць ім якое-небудзь паслабленне — значыць, рабіць злачынства супроць свайго народа, супроць сваёй радзімы.

На чарзе новыя выбары ў Советы працоўных. Аб размаху гэтай выбарчай кампаніі сведчыць той факт, што па ўсяму Совецкаму Саюзу ў сельскія, раённыя, гарадскія і абласныя Советы павінна быць выбрана 1 мільён 300 тысяч дэпутатаў. Лік гэтых дэпутатаў перавышае, як бачыце, лік жыхароў некаторых малых еўрапейскіх дзяржаў. **(Смех).** На гэтых выбарах мы павінны яшчэ больш замацаваць блок комуністаў і беспартыйных. Мы не толькі не будзем шкадаваць, але будзем вітаць, калі выбары правядуць чыстку совецкага апарата ад нягодных і бюракратычна-сапсаваўшыхся элементаў. На тое і новыя выбары, каб правесці добрую работу па ачыстцы нашых органаў ад усякай бюракратычнай плесені. Для гэтага, між іншым, і трэба ўсімі сродкамі ўмацаваць блок комуністаў і беспартыйных.

Разам з тым, у нас ёсць поўная ўпэўненасць у тым, што новыя выбары ў Советы працоўных будуць новай магутнай дэманстрацыяй несакрушальнага маральна-палітычнага адзінства совецкага грамадства, згуртаванага вакол нашай партыі і ўрада. (Апладысменты). На гэтых выбарах павінны заняць галоўнае месца пытанні штодзённага жыцця працоўных і паляпшэння работы мясцовых Советаў. Гэта, вядома, правільна. Але правільна таксама і тое, што гэтыя выбары ва многім дапамогуць узняць усю нашу палітычную работу і зрабіць яшчэ больш зразумелай шырокім масам не толькі ўнутраную, але і знешнюю палітыку Совецкага Саюза.

* * *

Мне няма патрэбы асабліва спыняцца на знешняй палітыцы Совецкага ўрада. Усё асноўнае сказана нядаўна ў Вярхоўным Совеце і вам добра вядома. Але ўсё-ж карысна напомніць аб некаторых падзеях і аб атрыманых намі ўроках, у сувязі з меўшай месца ў нашым асяроддзі недаацэнкай небяспек, звязаных з існаваннем Совецкага Саюза ва ўмовах знешняга капіталістычнага акружэння.

Разбітыя цяпер ворагі народа, з ліку ўсіх гэтых трацкісцка-бухарынскіх агентаў замежных разведак, як вядома, рабілі з факта капіталістычнага акружэння свае здрадніцкія вывады. Яны ішлі на распрадажу Совецкага Саюза, на аддзяленне ў карысць капіталістычных дзяржаў і Прымор'я, і Украіны, і Закаўказзя, роўна як Сярэдняй Азіі і Беларусі. Гэтым злачынствам супроць народаў Совецкага Саюза не суджана было здзейсніцца, бо народы Совецкага Саюза моцна вераць у сваю справу, бо жыва наша бальшавіцкая партыя, бо наш карабль вядзе таварыш Сталін. **(Бурныя апладысменты, якія пераходзяць у авацыю. Усе ўстаюць).** Не гледзячы на ўсе інтрыгі ворагаў, унутраных і знешніх, іх здрадніцкія планы праваліліся і пакрылі ганьбай іх галовы. Совецкі Саюз астаўся непахісным, яшчэ больш умацаваўся і, як вы бачыце, шагнуў уперад, расшырыў совецкую тэрыторыю, а наша краіна стала яшчэ больш грознай для ворагаў і яшчэ больш роднай для совецкіх народаў і ўсіх іх шчырых прыяцеляў ва ўсім свеце. **(Доўгія апладысменты).**

Мы па праву ганарымся поспехамі нашай унутранай палітыкі, але мы з задавальненнем гаворым і аб буйных поспехах нашай знешняй палітыкі.

Капіталістычны свет пачынае ўсё больш пазнаваць, што СССР — не тое, чым ім хацелася-б яго бачыць. Ім хацелася-б бачыць нашу краіну слабай, падатлівай на нажымы са зне, а на справе атрымліваецца наадварот **(апладысменты)**, бо Совецкі Саюз быў і астаецца моцна згуртаваным, магутным і несакрушальным. **(Апладысменты).** І гэта таму, што мы ўсе гэтыя годы нястомна клапаціліся аб бяспечнасці нашай дзяржавы, аб моцнасці нашай абароны. Гэта каштавала немалых матэрыяльных ахвяр, але затое мы забяспечылі мір народам Совецкага Саюза. **(Бурныя апладысменты).**

Мы не можам ведаць, з якімі знешнімі іспытаннямі нам яшчэ прыйдзецца сустрэцца. Але адно мы добра ведаем: трэба не аслабляць, а яшчэ больш і яшчэ настойлівей мацаваць магутнасць абароны нашай дзяржавы. **(Апладысменты).**

Бальшавіцкая палітыка забяспечыла Совецкаму Саюзу велізарны рост унутраных сіл, і цяпер нашай краіне не страшны больш ніякія знешнія іспытанні. **(Апладысменты).** Магутная крыніца ўнутраных сіл Совецкага Саюза невычарпальна, і з кожным годам нашым ворагам усё больш сур'ёзна прыходзіцца лічыцца з гэтым бясспрэчным гістарычным фактам. **(Апладысменты).** І ўсё-ж мы ведаем, што лепшай знешняй палітыкай Совецкага Саюза з'яўляецца наша выпрабаваная палітыка міру, забяспечыўшая ўжо нам немалыя поспехі.

Гэту ўнутраную і знешнюю палітыку мы павінны праводзіць няўхільным чынам і далей. У гэтым мы бачым волю народаў Совецкага Саюза, натхняемых вялікай партыяй Леніна—Сталіна.

Мы ўступаем у дваццаць трэці год Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі. Мы пойдзем уперад той-жа вернай, выпрабаванай ленінскай дарогай, як ішлі ўсе гэтыя годы. Гэта той шлях, які вядзе нас да канчатковай перамогі Совецкай улады.

Няхай жыве наша Кастрычніцкая Соцыялістычная Рэвалюцыя! **(Бурныя апладысменты).**

Няхай жыве рабочы клас, калгаснае сялянства, соцыялістычная інтэлігенцыя Совецкага Саюза! **(Апладысменты).**

Няхай жыве наша магутная абарона і яе несакрушальная сіла — наша Чырвоная Армія, наш Ваенна-Марскі Флот! **(Апладысменты).**

Няхай жыве вялікі непераможны сцяг Маркса — Энгельса — Леніна — Сталіна! **(Бурныя апладысменты, якія пераходзяць у авацыю. Усе ўстаюць).**

Няхай жыве ленінізм! **(Апладысменты).**

Няхай жыве партыя бальшавікоў і няхай жыве многія годы наш Сталін! **(Бурныя, доўгія апладысменты, якія пераходзяць у авацыю. Усе ўстаюць. Аркестр выконвае «Інтэрнацыянал». У зале раздаюцца воклічы ў чэсць таварыша Сталіна).**

УРАЧЫСТАЕ ПАСЯДЖЭННЕ Ў ВЯЛІКІМ ТЭАТРЫ 6 ЛІСТАПАДА 1939 ГОДА

Вечарам 6 лістапада ў Вялікім тэатры адбылося ўрачыстае пасяджэнне Маскоўскага Совета з удзелам цэнтральных і маскоўскіх партыйных, совецкіх, профсаюзных і грамадскіх арганізацый, рабочых-стаханаўцаў і ўдарнікаў, інтэлігенцыі, — прысвечанае XXII гадавіне Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі.

18 гадзін. Велізарны многаярусны зал тэатра перапоўнен. Тут сабраліся члены ЦК ВКП(б), МК і МГК ВКП(б), дэпутаты Вярхоўнага Совета СССР і Вярхоўнага Совета РСФСР, народныя камісары, члены ВЦСПС і цэнтральных камітэтаў профсаюзаў, дэпутаты Моссовета, раённых советаў, члены Мосаблвыканкома, Героі Совецкага Саюза, знатныя людзі Рабоча-Сялянскай Чырвонай Арміі і Ваенна-Марскога Флота, выдатныя прадстаўнікі навукі і тэхнікі, дзеячы літаратуры і мастацтва, майстры соцыялістычнай працы. Разам з імі ва ўрачыстай абстаноўцы сустракаюць свята новыя грамадзяне краіны соцыялізма — дэпутаты Народнага Сабрання Заходняй Украіны і Народнага Сабрання Заходняй Беларусі, якія знаходзяцца ў Маскве.

У прэзідыуме паяўляюцца таварышы І. В. Сталін, В. М. Молатаў, К. Е. Варашылаў, Л. М. Кагановіч, А. А. Андрэеў, А. І. Мікаян, Л. П. Берыя, Н. М. Швернік, Г. М. Маленкоў, Г. М. Дзімітраў, М. Ф. Шкіратаў, Н. А. Булганін, Л. З. Мехліс, А. С. Шчарбакоў, С. М. Будзённы, В. П. Пронін, Н. А. Міхайлаў, Г. М. Папоў, В. Е. Макараў, П. С. Тарасаў, С. Я. Якаўлеў, В. К. Паўлюкоў, К. Ф. Калашнікаў, І. А. Гракін, Г. Н. Пальцаў, А. І. Запарожац, П. Н. Пічугіна, А. М. Пегаў і др.

Усе прысутныя ўстаюць і бурнымі, доўгімі апладысментамі, пераходзячымі ў поўную захаплення авацыю, вітаюць вялікага правадыра народаў таварыша Сталіна і яго бліжэйшых саратнікаў. Раздаюцца воклічы: «Няхай жыве вялікі Сталін!», «Ура роднаму Сталіну!».

Урачыстае пасяджэнне адкрывае старшыня Маскоўскага Совета тав. В. П. Пронін.

З велізарным пад'ёмам і натхненнем прысутныя выбіраюць у пачэсны прэзідыум урачыстага пасяджэння таварышоў І. В. Сталіна, В. М. Молатава, К. Е. Варашылава, Л. М. Кагановіча, М. І. Калініна, А. А. Андрэева, А. І. Мікаяна, А. А. Жданава, Н. С. Хрушчова, Л. П. Берыя, Н. М. Шверніка, Г. М. Дзімітрава.

Некалькі мінут цягнецца поўная захаплення авацыя ў чэсць таварыша Сталіна і яго верных саратнікаў. Гучаць громкія і радасныя прывітанні, магутныя воклічы «ура».

Слова для даклада аб XXII гадавіне Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі прадастаўляецца Старшыні Совета Народных Камісараў СССР таварышу В. М. Молатаву. Яго паяўленне на трыбуне суправаджаецца бурнымі, доўгімі апладысментамі. Грыміць авацыя. Усе прысутныя вітаюць главу Совецкага Ўрада.

Даклад таварыша В. М. Молатава, які прадаўжаўся больш гадзіны, быў выслухан з неаслабнай увагай і неаднаразова прарываўся гарачымі апладысментамі.

Пад бурныя апладысменты ўдзельнікі ўрачыстага пасяджэння паслалі прывітанне Цэнтральнаму Камітэту ВКП(б) — таварышу Сталіну і Совету Народных Камісараў СССР — таварышу Молатаву.

Урачысты Пленум Маскоўскага Совета, прысвечаны XXII гадавіне Вялікай Кастрычніцкай Соцыялістычнай рэвалюцыі

ЦК ВКП(б)—таварышу СТАЛІНУ
СНК СССР—таварышу МОЛАТАВУ

Пленум Маскоўскага Совета сумесна з партыйнымі і грамадскімі арганізацыямі, сабраўшыся ў чэсць усенароднага таржаства XXII гадавіны Вялікай Кастрычніцкай Соцыялістычнай Рэвалюцыі, шле ЦК ВКП(б) і СНК Саюза гарачае бальшавіцкае прывітанне!

Краіна соцыялізма, кіруемая бальшавіцкай партыяй і совецкім урадам, прышла да XXII гадавіны Кастрычніцкай Соцыялістычнай Рэвалюцыі з новымі перамогамі ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі, ва ўсіх галінах навукі, культуры і мастацтва.

1939 год увойдзе яркай старонкай у гісторыю нашай радзімы, у гісторыю барацьбы працоўных нашай краіны за комунізм.

Гэта быў год гістарычнага XVIII партыйнага з'езда, вызначыўшага новую паласу развіцця нашай краіны ў барацьбе за комунізм, год далейшага развіцця нашай прамысловасці, соцыялістычнай сельскай гаспадаркі, росту заможнасці і культуры працоўных мас горада і вёскі.

Гэта быў год новага пад'ёму творчай ініцыятывы і актыўнасці совецкага народа, новага пад'ёму стаханаўскага руху.

Прайшоўшы год быў годам далейшага маральна-палітычнага згуртавання совецкага народа вакол нашай партыі, годам далейшага ўмацавання абараназдольнасці нашай дзяржавы, умацавання створанай і выхаванай бальшавіцкай партыяй гераічнай Чырвонай Арміі.

XXII гадавіну Вялікай Кастрычніцкай Соцыялістычнай Рэвалюцыі наш народ сустракае ў напружанай міжнароднай абстаноўцы, ва ўмовах, калі англа-французскія агрэсары распальваюць крывавую вайну ў Еўропе і хочуць павярнуць кола гісторыі назад да сярэдневякоўя і культурнага адзічання.

Наша краіна — Саюз Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік — несакрушымая крэпасць соцыялізма, як яркі маяк асвятляе шлях працоўным усяго свету да свабоды і шчасця.

Поспехі соцыялістычнага будаўніцтва і паслядоўная палітыка міру ператварылі СССР у магутную соцыялістычную дзяржаву, без якой не можа быць вырашана ні адно сур'ёзнае пытанне сусветнай палітыкі.

Трыумфам мудрай міжнароднай палітыкі совецкага ўрада, кіруемага партыяй Леніна—Сталіна, з'яўляецца вызваленне народаў Заходняй Украіны і Заходняй Беларусі ад панскага ярма. Пройдуць стагоддзі, але ніколі чалавецтва не забудзе тых гістарычных дзён, калі магутная і непераможная Рабоча-Сялянская Чырвоная Армія вызваліла ад ярма памешчыкаў і капіталістаў працоўных Заходняй Украіны і Заходняй Беларусі.

Сонца свабоды і шчасця, сонца Вялікай Сталінскай Канстытуцыі ззяе цяпер ад берагоў Ціхага акіяна да Карпацкіх гор.

З трыбуны V Унечарговай Сесіі Вярхоўнага Совета СССР на ўвесь свет прагучала прамова главы совецкага ўрада таварыша Молатава аб нашай мірнай палітыцы. Совецкі Саюз не хоча вайны, яго палітыка ясна і пэўна. Гэта палітыка міру і дружбы паміж народамі.

Працоўныя Масквы, як і ўвесь совецкі народ, цалкам і поўнасцю адабраюць мудрую знешнюю палітыку совецкага ўрада і знаходзяцца ў поўнай мабілізацыйнай гатоўнасці. Па першаму закліку ўрада і партыі, мы ўсе, як адзін, устанем на абарону нашай любімай радзімы.

Усюды наш народ нясе на сваім сцягу імя таварыша Сталіна. У глыбіні шахт, на будоўлях, на фабрыках і заводах, у лабараторыях, на калгасных палях, у далёкіх і цяжкіх палётах, у адкрытым баю з ворагам імя Сталіна натхняе на гераічныя справы. З гэтым іменем мы перамагалі, перамагаем і будзем перамагаць, не шкадуючы сваіх сіл і жыцця ў дасягненні вялікай мэты — комунізма.

Няхай жыве XXII гадавіна Вялікай Кастрычніцкай Соцыялістычнай Рэвалюцыі!

Няхай жыве вялікі совецкі народ!

Няхай жыве магутная і непераможная Рабоча-Сялянская Чырвоная Армія!

Няхай жыве Цэнтральны Камітэт Усесаюзнай Комуністычнай партыі бальшавікоў!

Няхай жыве совецкі ўрад і яго глава таварыш Молатаў!

Няхай жыве вялікі правадыр, натхніцель перамог соцыялізма, наш друг, бацька і настаўнік, таварыш Сталін!

Прамова тав. К. Е. Варашылава

На Краснай плошчы 7 лістапада 1939 года

Таварышы чырвонаармейцы, камандзіры, начальнікі, камісары і палітработнікі, рабочыя, калгаснікі і работнікі інтэлігентнай працы, таварышы прадстаўнікі вызваленага украінскага і беларускага народа ад польскага панскага ярма!

Па даручэнню Цэнтральнага Камітэта партыі бальшавікоў і нашага ўрада вітаю вас і горача віншую з святам XXII гадавіны Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі.

Прайшоў яшчэ адзін слаўны год жыцця, барацьбы і дасягненняў народаў Совецкага Саюза.

Аглянуўшыся на пройдзены шлях за гэты год, кожны грамадзянін Совецкага Саюза можа сказаць — так, мая краіна ідзе верным шляхам, мы і ў гэтым годзе дабіліся немалых поспехаў і перамог. Наша прамысловая гаспадарка ва ўсёй яе разнастайнасці пераўспявала, мацнела, ішла ўгару, узбагачаючы дзяржаву, умацняючы яе эканамічныя і абаронныя пазіцыі. Не адстаючы ад соцыялістычнай прамысловасці, паспяхова развівалася наша соцыялістычнае, калгаснае і соўгаснае земляробства, заваёўваючы ўсё новыя і новыя перамогі. Сельскагаспадарчая выстаўка ў Маскве дэманструе не толькі бліскучыя перамогі, атрыманыя соцыялістычным земляробствам, але адначасова паказвае таксама перспектывы і шляхі яго развіцця. У сельскагаспадарчай выстаўцы, як у люстэрку, адлюстраваліся велізарныя поспехі соцыялістычнага земляробства і яго бліскучае, проста такі, галавакружыцельнае, недалёкае будучае.

Стаханаўскі рух і ўдарніцтва на ўсіх участках соцыялістычнай гаспадаркі паказваюць бліскучыя ўзоры новых метадаў соцыялістычнай працы, яны захапілі ў сваю арбіту дзесяткі тысяч новых барацьбітоў — стаханаўцаў і прадаўжаюць расці далей.

Як вынік поспехаў соцыялістычнай прамысловасці і сельскай гаспадаркі, павысіўся дабрабыт усяго нашага народа. Яркім пацвярджэннем сказанаму служаць выдатныя, разнабаковыя поспехі ў справе культуры, навукі і мастацтва, якія трудна паддаюцца ўліку. Толькі пры соцыялізме, толькі народ, гаспадар свайго жыцця, змог забяспечыць такі быстры рост і росквіт соцыялістычнай культуры, навукі і мастацтваў. Наш многанацыянальны народ з кожным годам становіцца ўсё больш культурным, усё больш развітым, палітычна спелым і разумнейшым народам на зямлі.

Совецкая краіна без эканамічных крызісаў і беспрацоўя, гэтых бічоў працоўных капіталістычнага свету, эканамічна моцна і незалежна.

Прайшоўшы год быў годам асабліва вострых міжнародных канфліктаў і надзвычайных падзей. Дальнавідная знешняя палітыка ўрада, пад выпрабаваным кіраўніцтвам слаўнай партыі Леніна—Сталіна, захавала совецкую дзяржаву ад вайны, якой зараз ахвачаны самыя вялікія дзяржавы Еўропы і Азіі. Своечасова заключаны Совецкім Саюзам з Германіяй пакт аб ненападзе папярэдзіў магчымасць вайны з ёю і пазбавіў, тым самым, прыемнасці некаторых аматараў заграбаць жар чужымі рукамі.

Наша краіна захоўвае нейтралітэт і вядзе сваю нязменную, адзіна правільную палітыку, палітыку міру. Аднак, не ўсё залежыць ад нашага ўрада. Мы знаходзімся ў акружэнні капіталістычных краін, таму заўсёды, а ў перажываемы момант асабліва, павінны быць пільнымі і да ўсяго гатовымі. Совецкі ўрад пільна сочыць за міжнароднымі падзеямі і своечасова і належным чынам на іх рэагіруе.

17 верасня ўрад аддаў распараджэнне Галоўнаму камандаванню Чырвонай Арміі—даць загад войскам перайсці быўшую польскую граніцу і ўзяць пад сваю абарону жыццё і маёмасць насельніцтва Заходняй Украіны і Заходняй Беларусі. Выступаючы ў гэты дзень перад усёй краінай, глава ўрада тав. Молатаў сказаў:

«Урад выражае цвёрдую ўпэўненасць, што наша Рабоча-Сялянская Чырвоная Армія пакажа і на гэты раз сваю баявую магутнасць, свядомасць і дысцыпліну, што выкананне сваёй вялікай вызваленчай задачы яна пакрые новымі подвігамі, гераізмам і славай».

Цяпер усе ведаюць, што Чырвоная Армія сваю задачу выканала ў дакладнай адпаведнасці з атрыманымі ёю заданнямі ўрада. Працоўныя Заходняй Украіны і Заходняй Беларусі вызвалены і, з'яднаўшыся са сваімі братамі Совецкай Украіны і Совецкай Беларусі, ужо з'яўляюцца поўнапраўнымі грамадзянамі Совецкага Саюза. Часці Чырвонай Арміі параўнаўча лёгка выканалі сваю задачу. На працягу некалькіх дзён Заходняя Украіна і Заходняя Беларусь былі цалкам ачышчаны ад войск быўшай панскай Польшчы. На вызваленых землях Заходняй Украіны і Заходняй Беларусі быў устаноўлен цвёрды парадак і рэвалюцыйная законнасць.

Войскі Украінскага і Беларускага франтоў, выконваючы волю свайго ўрада і загады камандавання, праявілі невычарпальную энергію, вялікую ініцыятыву, манеўраную рухомасць і, разумеецца, беззаветную храбрасць і доблесць. Адданасць байцоў, камандзіраў, начальнікаў, камісараў і палітработнікаў справе Леніна—Сталіна, сваёй радзіме і бязмежная любоў да свайго вялікага Сталіна былі і з'яўляюцца стымулам магутнасці і доблесці Чырвонай Арміі, якая не можа не быць слаўнай, якая заўсёды будзе несакрушальна пабеданоснай. Дзейнічаючыя войскі за некалькі дзён да выступлення былі папоўнены радавым і начальствуючым саставам, прызваным з запаса.

Не гледзячы на кароткасць тэрмінаў разгортвання часцей, байцы і начсостаў запаса на справе паказалі сябе выдатна. Яны таксама храбра, умела і самаахвярна біліся з ворагам, як і войскі кадра. Я не сумняваюся, што сёння, у дзень нашага вялікага свята, увесь совецкі народ з удзячнасцю ўспомніць байцоў, камандзіраў, начальнікаў, камісараў і палітработнікаў слаўных Украінскага і Беларускага франтоў, якія з чэсцю выканалі сваю задачу і пакрылі свае чырвоныя сцягі новай славай.

Чырвоная Армія зараз знаходзіцца на мірным становішчы. Але яна нястомна і цяпер, як раней, вядзе вялікую работу па баявой і палітычнай падрыхтоўцы. Кожны камандзір, палітработнік і баец добра ведае, што толькі выдатнае валоданне сваёй зброяй, уменне ёю карыстацца ва ўмовах сучаснага складанага бою, што толькі высокая палітычная граматнасць могуць забяспечыць Чырвонай Арміі, нашай дзяржаве мір і свабодную працу народаў, а ў выпадку вайны — патрэбную перамогу. Гэтыя бясспрэчныя ісціны ў гэтым годзе былі зноў справай правераны не толькі пры вызваленні Заходняй Украіны і Заходняй Беларусі, але і баямі ў далёкай Манголіі на рацэ Халхін-Гол. Там, на Халхін-Голе, нашы доблесныя чырвоныя воіны паказалі лепшыя ўзоры сапраўднай доблесці, гераізма і бязмежнай адданасці сваёй радзіме і справе Леніна—Сталіна. Яны ішлі ў бой з іменем вялікага Сталіна на вуснах і перамаглі ворагаў.

Заключаныя Совецкім урадам дагаворы аб узаемадапамозе з Эстоніяй, Латвіяй і Літвой палепшылі стратэгічныя пазіцыі як нашай дзяржавы, так і падпісаўшых гэтыя дагаворы краін. Нашы войскі, размешчаныя, згодна дагавораў, у Эстоніі, Латвіі і Літве, з'яўляюцца толькі перадавымі заслонамі на подступах да гэтых краін і Совецкага Саюза. Але совецкія войскі ні пры якіх акалічнасцях не будуць умешвацца ва ўнутранае жыццё суверэнных Эстонскай, Латвійскай і Літоўскай рэспублік.

Міжнародная абстаноўка ў даны час прадстаўляе сабой заблытаны і крывавы клубок. Імперыялістычная вайна на Захадзе з'явілася крывавым дадаткам да такой-жа імперыялістычнай вайны на Далёкім Усходзе. Падпалены імперыялістамі свет гарыць з двух бакоў. Самыя вялікія дзяржавы Еўропы і Азіі ўвязаліся ў вайну, з дапамогай якой прабуюць вырашыць невырашальныя задачы аджываючага свой век капіталізма. Дзякуючы правільнай знешняй палітыцы нашага ўрада і Цэнтральнага Камітэта партыі, наш народ вызвален ад вайны, — гэта наша вялікае шчасце, але ніхто з нас не мае права забываць, што правільная, мудрая знешняя палітыка ўрада будзе тым больш паспяховай, чым больш моцнай будзе наша дзяржава, чым больш магутнымі будуць Чырвоная Армія і Ваенна-Марскі Флот.

Таму ўсе працоўныя Саюза абавязаны многа і добра працаваць, каб наша краіна была яшчэ больш багатай, яшчэ больш культурнай, а таму і непераможна моцнай.

Мы не прымаем удзелу ў вайне, але мы павінны быць заўсёды пільнымі і зорка сачыць за адбываючыміся падзеямі. Наша Чырвоная Армія і Ваенна-Марскі Флот будуць пастаянна ў баявой гатоўнасці. Наша краіна не будзе заспігнута знянацку ніякімі падзеямі.

Схілім нашы сцягі перад светлай памяццю нашых братоў — доблесных барацьбітоў, якія палі ў баях з ворагамі, за справу Леніна—Сталіна...

Няхай жыве XXII гадавіна Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі!

Няхай жыве магутны совецкі народ!

Няхай жывуць вызваленыя народы Заходняй Украіны і Заходняй Беларусі — поўнапраўныя грамадзяне Совецкага Саюза!

Няхай жыве наша непераможная слаўная Чырвоная Армія і Ваенна-Марскі Флот!

Няхай жыве партыя Леніна—Сталіна!

Няхай жыве наш вялікі і мудры Сталін!

Парад войск Маскоўскага гарнізона на Краснай плошчы. На здымку: танкі на парадзе.

Фота ТАСС

ДЭМАНСТРАЦЫЯ ЗГУРТАВАНАСЦІ І НЕСАКРУШАЛЬНАЙ СІЛЫ

Урачыста і весела святкавалі працоўныя Савецкай Беларусі вялікае свята XXII гадавіны Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэволюцыі.

У сталіцы ордэнаноснай Беларусі ў Мінску свята пачалося ўрачыстым пасяджэннем партыйных, савецкіх і прафсаюзных арганізацый Мінска разам з прадстаўнікамі Рабоча-Сялянскай Чырвонай Арміі. На пасяджэнні прысутнічалі рабочыя Беластока, Гродна, Брэст-Літоўска і іншых гарадоў і вёсак Заходняй Беларусі.

Урачыстае пасяджэнне паслала прывітальныя пісьмы правадыру народаў таварышу Сталіну, главе савецкага ўрада таварышу Молатаву і наркому абароны СССР маршалу Савецкага Саюза таварышу Варашылаву.

Раніцою 7 лістапада ажылі па-святочнаму ўпрыгожаныя вуліцы сталіцы ордэнаноснай Савецкай Беларусі. Працоўныя горада ў сваіх лепшых святочных адзеннях спяшаліся да зборных пунктаў.

Яшчэ задоўга да пачатку парада ўпрыгожаныя трыбуны на плошчы Леніна запаўняюцца знатнымі людзьмі рэспублікі—лепшымі стаханаўцамі прадпрыемстваў і калгасных палёў, прадстаўнікамі савецкай інтэлігенцыі—работнікамі літаратуры, навукі, мастацтва.

На камфартабельных машынах пад'язджаюць доўгачаканыя госці — дэлегацыя вызваленага народа Заходняй Беларусі.

На ўрадавай трыбуне сакратары ЦК КП(б)Б тт. Панамарэнка, Грэкава, Булатін, Малін, Жылянін, старшыня СНК БССР тав. Кісялёў, намеснікі старшыні СНК БССР тт. Ванееў і Захараў, сакратар ЦК ЛКСМБ тав. Галоўкін, старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Совета БССР тав. Наталевіч, Нарком Унутраных спраў тав. Цанава, сакратар Мінскага абкома КП(б)Б тав. Матвееў, начальнік пагранічных войск НКВД БССР камбрыг Багданаў, наркомы тт. Горын, Курган, Спіпанаў, Забела, Каган, Уралава, Гуценкова, Ледысеў, Хадзько, старшыня Дзяржплана БССР тав. Чорны, начальнік Упраўлення па справах мастацтваў пры СНК БССР тав. Озірскі, сакратары гаркома партыі тт. Віняградаў і Власаў.

Роўна дванаццаць гадзін. На плошчу выязджае камандуючы Беларускага фронта, камандарм 2 ранга тав. Кавалёў. Ён вітае выстраіўшыяся войскі са слаўнай гадавінай Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэволюцыі. Грамавое «ура» доўга не сціхае над плошчай і вуліцай горада.

Тав. Кавалёў падымаецца на ўрадавую трыбуну. Па даручэнню Цэнтральнага Камітэта Комуністычнай Партыі бальшавікоў Беларусі і ўрада БССР тав. Кавалёў вітае чырвонаармейцаў, камандзіраў, камісараў і палітработнікаў РСЧА, рабочых і работніц, калгаснікаў і калгасніц, вучоных, інжынераў, урачоў, настаўнікаў, работнікаў мастацтва і працоўных Заходняй Беларусі з вялікім святам XXII гадавіны Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэволюцыі.

Пад гукі аркестра пачынаецца парад узброеных сіл. Чотка адбіваючы шаг з вінтоўкай на перавес у выдатнай выпраўцы ідуць курсанты Мінскага ваеннага вучылішча імя Калініна. Ва ўрачыстым маршы праходзяць стралковыя часці. Наперадзе сцяганосцы. Яны праносяць, авеяныя славай на франтах грамадзянскай вайны, у барацьбе за вызваленне працоўных Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны баявыя сцягі часцей Чырвонай Арміі.

На плошчу ўступае механізіраваная артылерыя. За ёй імчацца танкі. Усе погляды прысутных звяртаюцца да галоўнага сухапутнага дрэдноута. На вежы яго развіваецца алы баявы сцяг. У штурвалаў баявых машын—адважныя танкісты, паказаўшыя цуды храбрасці і геройства ў баях за вызваленне народаў Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны, гатовыя ў любую мінуту выйсці з сваімі грознымі машынамі насустрач ворагу.

З захапленнем і любоўю глядзяць на гэта незабыўнае шэсце госці з Заходняй Беларусі. Іх сэрцы напаўняюцца гордасцю за краіну соцыялізма.

Парад завяршае зводны аркестр. На мінуту наступае паўза. Затым многагалосая звонкая песня жыццёрадаснай дзетвары напаўняе паветра.

Шумным патокам у зараве сцягоў, лозунгаў і плакатаў уступае на плошчу калона піянераў і школьнікаў. Яна адкрывае шэсце працоўных Мінска. Уперадзе калоны на высокім пед'эстале, у кветках і чырвані—манументальная скульптура правадыра народаў, лепшага друга савецкіх дзяцей вялікага Сталіна. Золатам гараць словы «Дзякуй вялікаму Сталіну за шчаслівае маленства».

Прайшлі піянеры і школьнікі. Зноў плошча запалыхала кумачом сцягоў і лозунгаў. Ідзе шматтысячная калона дэманстрантаў Сталінскага раёна. У першых радах калон ідуць ордэнаносцы, ідуць лепшыя стаханаўцы—многастаночнікі, перадавыя людзі савецкай інтэлігенцыі, дзеячы навукі, літаратуры і мастацтваў.

Разам з дэманстрантамі, упершыню шагаюць многія з тых, хто доўгія годы без крова і хлеба стагнаў у кіпцюрах польскага арла. Зараз, атрымаўшы работу на прадпрыемствах рэспублікі, яны шагаюць як роўнапраўныя грамадзяне краіны Советаў. З пачуццямі бязмежнай любві яны нясуць партрэты кіраўнікоў партыі і ўрада.

На плошчу выступае калона Кагановіцкага раёна. Яе ўзначальвае калектыў чырвонасцяжнай фабрыкі «Кастрычнік» 150 сцяганосцаў—лепшых людзей фабрыкі ідуць наперадзе.

Маляўніча аформлена калона абутковай фабрыкі імя Кагановіча. Шматлікія лозунгі, плакаты і транспаранты заклікаюць працоўных дастойна падрыхтавацца да выбараў у мясцовыя Советы дэпутатаў працоўных, дастойна рыхтаваць новую перамогу сталінскага блока комуністаў і беспартыйных. Мастацкія панно ілюструюць артыкулы Сталінскай Канстытуцыі, у якіх залатымі літарамі запісана права на працу, на асвету, — на адпачынак, на матэрыяльнае забеспячэнне ў старасці.

Ідзе калона фабрыкі імя Куйбышава. Куйбышаўцы нясуць дыяграмы з паказам сваіх вытворчых поспехаў. Праходзяць чыгуначнікі. На вялікім панно яны нясуць макет цягніка, які імчыцца са станцыі адпраўлення — Соцыялізм, на станцыю назначэння — Комунізм.

На плошчы праходзяць усё новыя і новыя калоны дэманстрантаў. Вось ідуць студэнты, выкладчыкі вышэйшых навучальных устаноў. Над дэманстрантамі вялікія макеты кніг неўміручых твораў Маркса, Энгельса, Леніна, Сталіна, макеты энцыклапедыі бальшавізма—Кароткага курса гісторыі ВКП(б).

Асабліва ярка і красачна аформлены калоны Варашылаўскага раёна. У гарачых словах на чырвоных палотнішчах, у мастацкіх карцінах, шматлікіх панно выказаны пачуцці народа, яго згуртаванасць вакол партыі Леніна — Сталіна. Ярка гараць на плакатах словы аб гатоўнасці савецкага народа адказаць знішчальным ударам на ўдар падпальшчыкаў вайны. Вясёлы смех выклікаюць шматлікія карыкатуры на былых незадачлівых уладароў польскай дзяржавы.

Фізкультурнікі Мінска дэманструюць перад урадавай трыбунай майстэрства фехтавання і штыкавога боя.

100 тысяч працоўных сталіцы ордэнаноснай Савецкай Беларусі прадэманстрыравалі сваё маральнае і палітычнае адзінства, сваю маналітную згуртаванасць вакол вялікай партыі Леніна — Сталіна, сваю несакрушальную сілу і магутнасць, сваю любоў і адданасць да радзімы, да бальшавіцкай партыі, да правадыра народаў вялікага Сталіна.

***

З вялікай радасцю святкавалі XXII гадавіну Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэволюцыі працоўныя гарадоў, мястэчак і вёсак Заходняй Беларусі — неадрыўнай часткі вялікага Савецкага Саюза.

На дэманстрацыі ў Беластоку ўдзельнічала каля 100 тысяч чалавек, у Навагрудку звыш 15 тысяч чалавек, у Пінску 35 тысяч чалавек, у Баранавічах 20 тысяч чалавек і г. д.

Вялікія народныя ўрачыстасці адбыліся ў мястэчках і вёсках Заходняй Беларусі. У мястэчку Остраў, Баранавіцкага павета, адбылося адкрыццё помніка барацьбітам за свабоду, якія загінулі ў 1918 годзе. На адкрыцці помніка прысутнічала каля 4 тысяч чалавек.

Жанчыны вёскі Вялікае Сяло Палачанскай воласці ў гонар свята паслалі таварышу Сталіну дыван сваёй работы, на якім шоўкам вышылі словы «Няхай жыве вялікі Сталін» і беларускі абрус са словамі «Гарачае прывітанне таварышу Сталіну ад вызваленых жанчын».

Дэманстрацыя працоўных Масквы на Краснай плошчы. На здымку: члены паўнамоцнай камісіі Народнага Сабрання Заходняй Беларусі вітаюць дэманстрантаў.

Фота ТАСС

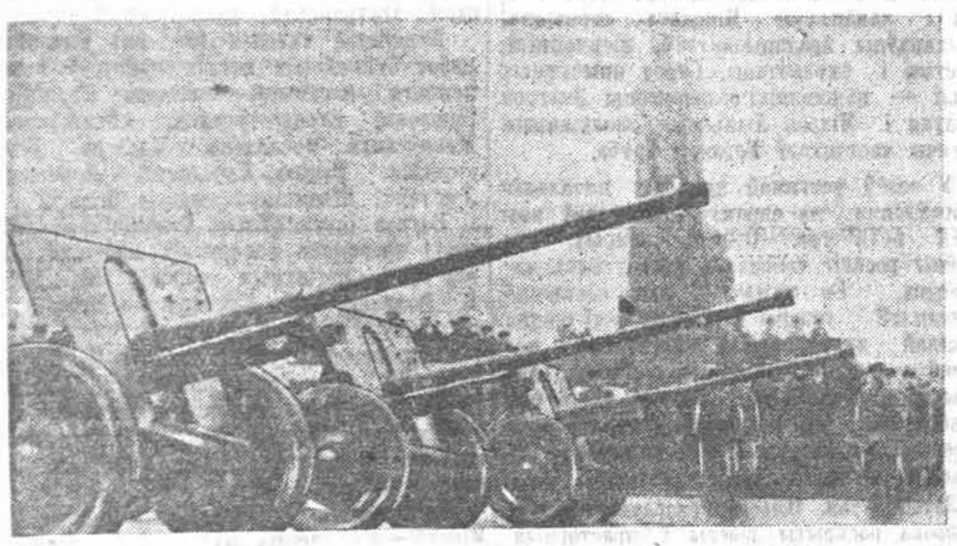

Парад войск БАВА у Мінску. На здымку: праходжанне артылерыі па плошчы імя Леніна.

Фотахроніка БЕЛТА

Вершы паэтаў Заходняй Беларусі

МІХАСЬ МАШАРА

ПРЫВІТАННЕ

«Читайте,
завидуйте —
Я гражданин
Советского Союза».
Вл. Маякоўскі.

Нашу ў грудзёх я сонечнае шчасце.
Ніяк у сэрцы радасць не стрымаць.
Не маю слоў,
каб гэту радасць перакласці
І гэта шчасце песняй апяяць.

Мой край ужо не пад нагой вяльможных.
Над ім прамень крэмлёўскіх зор гарыць!
Учорашні раб —
у сям'і непераможнай.
Ідў я смела новы дзень тварыць.

Учора быў яшчэ батрак —
у наймы толькі годны.
Нялюдскі здзек, — жывое гора апяваў.
А сёння Сталін наш,
любімы, родны!
Перадаць табе прывет,
народ мяне паслаў.

Паслаў народ ад шэрых стрэх сялянскіх
хатаў.
Ад труб, закопчаных, фабрычных гарадоў.
Дзе польскі пан быў дваццаць год
ўладарным катам,
Дзе здзек гуляў
і кпіў фашыст з людскіх правоў.

Сягоння там народ-ўладар
і ўласць Советаў!
Мяжа не дзеліць болей мурам Беларусь.
Я горды тым,
што мне, бяздомнаму паэту,
Радзімай стаў —
увесь Вялікі наш Саюз.

Прывет табе!
Прывет наш мудры Сталін!
Удзячнасць шчырая народу і зямлі.
Гібелі мы —
ты нам руку падаў удалі!
І вось мы тут —
ў сталіцы свету, —
у Крэмлі.

Табе паклоны шле наш Нёман быстрасіні...
Прывет табе ад нашых пушчаў і лясоў.
Ты сонца яснае ажыўшае краіны,
Ты радасць нашых вёсак, сёл і гарадоў!

Масква.
Лістапад, 1939 г.

ФІЛІП ПЕСТРАК

ПАЭЗІЯ

Ты просішся ў дзверы маёй беднай хаты
Восеннюю ветранай, цёмнаю ноччу,
А можа не?
Можа гэта стогны маёй хворай маткі,
Што там у кутку ляжка-змрочным,
Калышучы боль у паўсне,
З дзеткамі разам ляжыць?
Вецер дзіка пяе за акном,
Па грушах, па стрэсе галосіць —
шуршыць,
Б'е
крылом —
І глуха даносіцца спеў адзінокі:
То сціхне-парвецца,
То жалем далёкім
Ён бухне нанова,
То ў сонныя згадкі
Разам з ветрам зліецца—
Можа гэта песня майго п'янага бацькі?
Гэн з гаспінцу: «Не шумі,
дуброва...»

Ад згрызоты балючай
У сэрцы маім нешта хоча парвацца —
Пад радзюжкай калючай
Больш нічым не сагрэт,
Разам з ночкай асенняю плачу па матцы
Я—загінены хлопчык-паэт.
Ноч прыліпла да шыбаў, махае
крылом.
Так! то было,
было...
— Больш не трэба! не трэба! не трэба!
Тых кашмарных безвыходных пут—
Я даўно не малюся да неба,
Я гадую ў душы сваёй бунт!
Дай, паэзія, меч прамяністы —
Слова-гарт, слова-кліч, слова-бой,
Дай палёт мне арліны, агністы —
Гімнам-полымем біць да нябёс!
Тых начэй векавое праклящце
Кінуць громам у тых, каго знаю.
Хто абуў жыццё нашае ў лапці,—
Ў тую чорна-крывавую зграю!
1936 г.
Лукішкі.

НІНА ТАРАС.

ВЯСНА

Лёгка ўздыхнулі ў полі вятры,
Сонца ясней узышло, як учора.
Жаўранак недзе у хмарах развеяў
Звонкае гора.

За баразною ішоў аратай.
Ціха на коніка нукаў.
Можа не цяжка, а неяк спіна
Гнулася крукам.

Думаў пра хату, што хлеба няма,
Хоць за стол дзеткі паселі...
Маці на пальцах худых да жніва
Лічыць нядзелі.

Не сумавалі чамусьці цяпер
За пустой міскай чацвёра.
Мо грала сонца ў вокны мацней
Лепш, як ўчора.

Міхась Лынькоў

На народным сабранні

Той, хто пабыў на Народным Сабранні ў Беластоку, усё жыццё не забудзе гэтыя бурлівыя, хвалюючыя дні. Здавалася, душы і сэрцы людзей раскрыліся раптам да самых сукрытых глыбінь і чалавечая воля, розум, пачуцці зліліся ў адзін магутны струмень, грозны і сакрушальны. Гэта паводак веснавы, змываючы з зямлі ўсякую нечысць і бруд, каб расцвіла гэтая зямля, дала-б радасць усяму жывому, разумнаму, высока-б узняла гэта жывое пасля доўгай, амярцвляючай зімы.

Сапраўды, колькі людзей, колькі дэпутатаў, якія з'ехаліся сюды, у Беласток, перажылі больш чым зіму, — лютую, галодную, звярыную. Што ні дэпутат — то былы вязень, што ні дэпутат — то былы катаржнік, кандальнік былой белапольскай панскай дзяржавы, дзяржавы-турмы. Яшчэ адчуваюцца сляды кандалоў, сляды іх бляску, іх звону. Яны відаць у змучаных тварах людзей, у іх суторблёных постацях, у заўчасных маршчаках твараў, у заўчаснай сівізне, у надрыўным кашлі прастужаных у казэмаце грудзей, у пакалечаных нагах і руках, у шэрым, зямлістым колеру твараў.

Шэры колер! Так выглядалі і польскія кандалы, зробленыя ўдала, з густам, з поўным веданнем справы. Моцныя, адпаліраваныя, з надзейнай храміраванай сталі. Альбо вот модныя наручнікі з дасканалым замком, задавольваўшыя найвышэйшыя эстэтычныя пачуцці вялікіх і малых садыстаў з дэфензівы. У справе вырабу кандалоў паны далёка пакінулі за сабою нязграбныя саматужныя кандалы былой імператарскай Расіі. Машыны рабіць не ўмелі. Вагоны рабіць не ставала розуму. Паравозы выпускаць, альбо хаця выраблядь нехітрыя плужкі — пра трактары і казаць не прыходзіцца — на гэта не хапала ўмельства. А вот выраблядь кандалы для народа і звёзды для генералаў — на гэта расходваўся ўвесь дзяржаўны розум панскай Польшчы.

***

Колькі хвалюючых чалавечых сустрэч назіралі мы і перад Народным Сабраннем і ў часе самога Сабрання. У часе перапынкаў, у кулуарах, у сталовых сустрэнуцца раптам два чалавека, кінуцца адзін к аднаму ў абдымкі і горача пацалуюцца і доўга маўчаць, узіраючыся ў вочы адзін другому. Потым пытаюцца:

— Ну як-жа, жыў ты, Сяргей?!
— Жывём, Янка!
— Да з месяц ужо...
— А як-жа Люба?

І раптам людзі змаўкаюць, сурвеюць і цямнеюць твары, сударгава сціскаюцца кулакі.

— Калі?
— Месяцы з два ўжо...
— Расстраляна?
— Павешана...

І ўсе, хто прыслухоўваўся да гутаркі таварышоў, змаўкаюць. Гаснуць песні, абрываюцца словы, урачыстая цішыня ахутвае залу, каб раптам прарвацца гарачым, палымнеючым словам, ускіпець лозунгам агнявым, заклікальным:

— Смерць катам народа!

Мы бачылі, як сустракаўся Сяргей Прытыцкі са сваімі таварышамі па Равічскай турме, з Дабрэянам Янкай, з Жабоцінскім Маісеем, з Марыяй Русецкай, прышоўшай з Фардонскай жаночай турмы... Сустрэч было многа. Дзевяцьсот дваццаць шэсць дэпутатаў прыехала на Сабранне. А кожны з іх пражыў многа, а перажыў яшчэ больш. Жыццё кожнага з іх — гэта частка гісторыі заходне-беларускага народа, яго барацьбы за свае правы, за сваё жыццё, за лепшую долю.

***

Ці думаў, ці сніў Сцяпан Францавіч Струх, што яму прыдзецца адкрываць такое пачэснае і высокае Сабранне... Ён пражыў шэсцьдзесят восем год у сваёй вёсцы Масевічы з-пад Валкавыска і нічога не бачыў у жыцці, акрамя гора, здзекаў, панскай знявагі. І вот стаіць ён у прэзідыуме, стары, сівы, урачысты. Дрыжыць і хвалюецца голас, дрыжаць натруджаныя сялянскія рукі.

— Мне, як старэйшаму дэпутату, выпала велізарная чэсць аб'явіць Народнае Сабранне Заходняй Беларусі адкрытым...

Трэба было пабыць у зале, каб мець поўнае ўяўленне аб усім, што рабілася там. Мы не лічылі хвілін бурнай, працяглай авацыі, мы не лічылі ўсіх лозунгаў, слоў, што выкрыквалі дэпутаты. Словы былі рускія, беларускія, яўрэйскія, польскія. Але ўсе яны былі аб адным. Выяўлялася воля яго, выліваліся пачуцці яго, пачуцці любві, адданасці, гарачай падзякі таму, хто скрушыў галаву крывяжэрнаму беламу арлу.

— Ён здох, ён не будзе болей дзяўбці нашы грудзі і каб яму не ўваскрэснуць... — так прагаварыў адзін з дэпутатаў аб белым польскім арле і як суровы прысуд, як грознае закляцце, прагучалі простыя сялянскія словы:

... Каб-жа яму не ўваскрэснуць на векі вякоў, аман...

Пасля такога прысуда не ўваскрэснеш. Авацыі цягнуліся з поўгадзіны. Славілі Чырвоную Армію, сталінскіх гордых сокалаў, адважных танкістаў...

Ад самых глыбінь сэрца ішоў лозунг, выкінуты дэпутаткай-сялянкай, прасядзеўшай некалькі год у турме, адарванай панамі ад роднай хаты, ад малых дзяцей.

— Няхай-жа жыве наша збавіцелька Чырвоная Армія, якая вярнула нашым дзецям мацерай з турам...

Адна за другой гучалі грамавыя здравіцы ў зале. Славілі Совецкі Саюз, совецкіх людзей, правадыроў партыі і народа. І калі ўпаміналася імя Іосіфа Вісарыёнавіча, тады нібы гром урываўся ў залу, патрасаючы сцены таатра, бурна ўзнімаючы людскія рады, паядноўваючы іх у імклівым і хвалюючым слове Інтэрнацыянала.

***

Мы неяк звыкліся ўжо з пэўным распарадкам заслухоўвання дакладаў. Дакладчык выступае, гаворыць. Людзі моўчкі слухаюць. Дакладчык скончыў, задаюць пытанні. Потым спрэчкі. Тут было трошкі іначай, тут было шмат адступленняў ад гэтага прызвычаенага распарадку. Так многа набалела на сэрцы ў людзей, так многа было перажыта і перапакутавана, што кожнае слова дакладчыка жыва закранала, хвалявала, кожнаму хацелася пашырыць даклады, папоўніць іх чоткія тэзісы шматлікімі жывымі прыкладамі, праілюстраваць асобныя палажэнні жывымі апавяданнямі, незагоенымі ранамі, шматлікімі эпізодамі. А тэмы дакладаў былі такімі блізкімі, кроўнымі, зразумелымі: аб дзяржаўнай уладзе, аб далучэнні да Совецкай Беларусі, аб канфіскацыі памешчыцкіх земель, аб нацыяналізацыі банкаў і буйной прамысловасці. Зала бурна перажывала кожнае слова дакладчыкаў, рэагавала на кожнае палажэнне, на кожны вывад, калі хочаце падганялі дакладчыкаў — хутчэй, хутчэй да пажаданых, да даўно чаканых вывадаў і пастаноў.

Вот выступае Сяргей Прытыцкі:

— Мы не за дэмакратызм яснавельможных бандытаў...

І ў зале ўзнімаецца цэлая бура, віхорам узлятаюць рэплікі.

— Смерць ім, гадам! Кол асінавы ім на магілу!

Стары рабочы ўстае ў прэзідыуме, і ўзнімаючы ўгору кулак, скрозь слёзы гаворыць:

— Панам не вярнуцца ніколі! Няхай жыве ўсяго света рэволюцыя! Няхай жыве зброя, вызваліўшая нас!

Сяргей Прытыцкі пытае ў дэпутатаў:

— Дык вот, таварышы, якую-ж уладу мы абярэм?

І ўвесь зал грыміць у адказ:

— Совецкую! І ніякай другой!

Хаваючы ласкавую ўсмешку, пытае дакладчык:

— А можа мы зноў папросім назад ясна-вяльможных паноў, прыдзіце, моў, да нас, кіруйце намі...

І як грозны вал узнімаюцца ў зале дэпутаты.

— Не! Далоў памешчыкаў і асаднікаў! Смерць панам!.. Даволі яны панавалі над намі, панапіваліся нашай крыві...

І чыйсьці голас гучыць такой гарачай і непасрэднай просьбай:

— Таварыш дакладчык, дэпутат, прашу-ж я цябе, не памінай ты, калі ласка, пра гэтых паноў-сабак, абрыдлі яны...

А дакладчык няўмольна пытае:

— А можа мы зноў уздзенем галаву ў польскі хамут?

—Памром, але не дазволім! Гэтаму не быць вавек! Няхай жыве совецкая ўлада! — горача адказваюць дэпутаты.

Прытыцкі гаворыць аб вялікай ролі Чырвонай Арміі, аб гарачай любві беларускага народа да сваёй вызваліцельніцы. І сотні рэплік лятуць праз зал. Яны простыя, непасрэдныя:

— Бо мы-ж рады былі ёй! Бо яна-ж наша армія! Няхай-жа жыве Варашылаў!

І нечая рэпліка разрастаецца ў цэлую прамову. Палескі партызан расказвае залу, як дапамагалі сяляне Чырвонай Арміі, як лавілі яны афіцэрскія і паліцэйскія банды, як паймалі яны ў лесе нікога іншага, як самога міністра Скульскага.

— Ото, скулу паймалі, а што вы зрабілі з ёю? — запытваюць ва «унечарговага дакладчыка».

— А мы яго перадалі нашай уласці, яна разбярэцца...

І тут-жа лозунг:

— Няхай жыве наш лётніцкі флот, які загнаў паноў на край свету!

Дакладчык цярпліва чакае, каб закончыць даклад.

***

У зале запахла вясной — расцвілі кветкі перад прэзідыумам. Совецкія дзеці, мінскія піонеры, вітаюць Народнае Сабранне. Чутка прыслухоўваюцца дэпутаты да кожнага слова прывітання, да кожнае песні. Чутны выклікі захаплення, чутны прыглушаныя ўсхліпы. То плачуць пажылыя людзі-рабочыя, работніцы, сялянкі — плачуць адкрыта, не саромячыся. Іх да слёз захапляе небачаны імі выгляд нашых дзяцей, іх таленавітыя, смелыя выступленні, жыццярадасныя галасы, вясёлыя скокі, музыка.

І доўга-доўга не адпускаюць дэпутаты дзяцей, наладжваюць ім доўгую авацыю, праводзяць іх зачараванымі шчаслівымі позіркамі.

***

Адзін за другім выступаюць дэпутаты.

— У нас больш сямі тысяч дзяцей не было ахоплена школай, — гаворыць тав. Жыткоў з Гродна. — Толькі сем процантаў бюджэта расходвалася ў нас пры палякях на народную асвету. Было сем, а мы пераробім на пяцьдзесят сем...

— Няхай жыве ў радасці і шчасці наш правадыр! — адказвае зал.

Выступае тав. Скібо з Валкавыска:

— Нас польскія паны не лічылі за людзей... Ані работы, ані хлеба, — так рабілі з намі паны. Прыміце-ж нас у сваю свабодную, шчаслівую сям'ю. Разам з вамі мы пойдзем да светлае будучыні. Мае выбаршчыкі загадалі мне перадаць падзяку совецкаму народу і яго слаўнай Чырвонай Арміі.

Доктар, дэпутат з Радашковіч, расказвае, як збіралі грошы па павету на набыццё аўтамашыны для бальніцы. І грошы паны забралі, і машыны не далі, відаць, прапілі...

І з залы чуваць вясёлая рэпліка:

— Ну і што-ж! А мы ў іх усе машыны цяпер узялі, нават Бэкаву. Хопіць з іх, даволі панаездзіліся...

Дакладчык Манцэвіч прыводзіць цікавыя прыклады таго, як белапольскі ўрад, не абмяжоўваючыся зверскай эксплаатацыяй і прыгнётам беларускага народа, абкрадваў духоўныя багацці народа, пасягаў на самае дарагое, на самае цэннае для кожнага народа, на яго песні. Беларуская народная творчасць выдавалася за польскую. Але калі можна было перакласці словы песні, то мелодыю не перакладзеш, душу народную не выкрадзеш...

Жудасцю павеяла ў зале, калі выступіла пажылая жанчына, дэпутатка Бушыла. Яна сядзела ў польскай турме сама, сядзеў муж, сядзелі абодва сыны. Беспрыкладным здзекам быў падвергнут шаснаццацігадовы сын-пастушок, западозраны ў забойстве лесніка. Юнака кідалі ў мурашнік, ладзілі звязанага разам з трупам забітага лесніка, катавалі ў паліцыі і ўрэшце асудзілі на дзесяць год турмы.

— Я, маці, выцярпела ўсё гэта, я не хацела скарыцца панам, паказаць ім, што баюся іхняй улады. Многа пакут, многа здзекаў я перанесла, хавалася па лясах, каб не трапіць ізноў у іхныя подлыя рукі. І мы дачакаліся цяпер радасных дзён. Нашы турэмныя муры разбурыў, нашы ланцугі парваў, нас вызваліў Сталін. Ад Усхода да Захада асвяцілі нас крэмлёўскія зоры. Няхай-жа жыве наш айцец і правадыр, які прынёс нам мір, які выцер народныя слёзы, наш любімы Сталін!

Грымотнымі перакатамі авацыі сатрасаліся сцены тэатра.

Нельга было без хвалявання слухаць простае і жудаснае апавяданне Бушылы, гэтай маці-сялянкі, перанесшай нечалавечыя пакуты і не страціўшай сіл і веры ў канчатковую перамогу народнай справы.

Цікавы эпізод адбыўся ў часе прывітання Народнага Сабрання дэлегацыяй працоўных горада Мінска. Многа было выказана гарачых слоў, многа было авацый, пачуццяў, перажыванняў. У канцы выступілі з прывітаннямі і чыткай сваіх твораў нашы народныя паэты Янка Купала і Якуб Колас. І калі скончылі яны, адразу ўзнімаецца адзін з дэпутатаў і зачытвае верш, які быў напісан ім тут-жа ў зале. У вершы гаварылася аб гарачай любві да сваіх паэтаў, успаміналася «Жалейка» Янкі Купалы, успаміналася тая роля, якую адыгралі ў свой час Янка Купала і Якуб Колас у дарэволюцыйным жыцці беларускага народа. Увесь гэты экспромт быў зачытан так нечакана, што мы не паспелі нават даведацца аб імені аўтара.

Тры дні працягвалася работа Народнага Сабрання. Гэтыя дні ўвойдуць у гісторыю беларускага народа, як адна з самых яркіх, самых знамянальных старонак у яго жыцці. Споўніліся дваццацігадовыя мары — жыць адзінай супольнай сям'ёй. Споўнілася спрадвечнае жаданне беларускага народа — канчаткова навечна вызваліцца з-пад паганай улады польскіх паноў, навечна скінуць з сябе ярмо панскай няволі.

Шчаслівыя, радасныя ўваходзяць народы Заходняй Беларусі на лона Сталінскай Канстытуцыі.

9 XI-1939 г.

Кастрычніцкія ўрачыстасці ў Беластоку. **На здымку:** шматлюдныя калоны ўдзельнікаў дэманстрацыі праходзяць па вуліцах горада. Фотахроніка БЕЛТА

ГАСТРОЛЬНАЯ ПОЕЗДКА Ў БЕЛАСТОК

Лепшае тэатральнае памяшканне ў Заходняй Беларусі—беластоцкі гарадскі тэатр. Гэта — новы будынак з скупымі, пазбаўленымі дэкарацыйных аздоб, лініямі, тыповымі для стылю канструктывізма. Бетон і шкло.

На ўсім будынку ляжыць пячаць нейкай абмежаванасці і ўтылітарызма. Няма шырыні і размаху, уласцівых нашым новым тэатральным будынкам. Зала не мае цэнтральных праходаў. Адразу з залы трапляеш у вузкі калідор, у якім размешчана і вешалка. Апрача таго, у гэтых калідорах страшэнная цеснота. Відаць, быў разлік на тое, што тэатр будзе напаўняцца толькі напалову, выбраным гледачом. Аднак, у часе нашых гастроляў, калі ў тэатр прышоў новы глядач,—для якога раней былі закрыты дзверы панскага тэатра, прышоў і пагаспадарску заняў усе месцы ў зале, на балконе і нават у праходах—у тэатры стала адразу цесна, ён зрабіўся малым і непрыстасаваным для такой масавай аўдыторыі.

Мы паказалі ў Беластоку спектаклі «Партызаны» Крапівы і «Падзь сярэбраную» Пагодзіна.

Трэба заўважыць, што мы з нецярплівасцю чакалі, як новая для нас аўдыторыя будзе прымаць нашы спектаклі, насычаныя ідэямі класавай барацьбы, пазбаўленыя ўсякага ліцамер'я і маскіроўкі, што так уласціва п'есам буржуазных аўтараў. Як будуць гледачы ўспрымаць паказ паноў, духавенства, афіцэраў, у іх сапраўднай драпежнай сутнасці. Як будуць адгукацца на поўныя нянавісці да паноў, гнеўныя рэплікі партызан у п'есе «Партызаны», як успрымуць жыццё і быт савецкіх пагранічнікаў на Далёкім Усходзе, паказаных у п'есе «Падзь сярэбраная».

Прыём гледача перавялічыў усе нашы чаканні. Ад першага да апошняга спектакля нашы гастролі ператварыліся ў сапраўдны трыумф савецкага мастацтва.

Кожнае слова «Партызан» адказвала на самыя хвалюючыя мыслі новага гледача, будзіла ў яго самыя яркія эмоцыі. У зале бясконца гучалі апладысменты і выгукі ў гонар вызваліцельніцы народаў—Чырвонай Арміі. 27 кастрычніка спектакль «Партызаны» глядзелі дэпутаты Народнага Сабрання Заходняй Беларусі. З надзвычайным поспехам прайшоў спектакль. Акторам прыходзілася падоўгу чакаць, пакуль сціхнуць авацыі ў зале. Пасля спектакля гледачы разам з акторамі ў адзіным парыве праспявалі «Інтэрнацыянал». І доўга гучалі лозунгі ў гонар Чырвонай Арміі, у гонар вялікага Сталіна.

Кандрату Крапіве, аўтару п'есы, які знаходзіцца ў часцях Чырвонай Арміі, была паслана прывітальная тэлеграма.

Гэтае падарожжа ў буйнейшы цэнтр Заходняй Беларусі, да назаўсёды вызваленых вялікім Савецкім Саюзам нашых аднакроўных братоў і сясцёр, застанецца ў гісторыі тэатра адной з найбольш яркіх старонак, поўнай захаплення і шчырай радасці ад зробленай добрай справы.

Е. РАМАНОВІЧ.

„Народныя дзіцячыя песенькі"

У 1939 годзе Беларускае дзяржаўнае выдавецтва выпусціла зборнік народных дзіцячых песенек для дзяцей дашкольнага ўзросту, складзены і апрацаваны тав. Вл. Луцэвічам. Факт выпуска нашым выдавецтвам зборніка дзіцячых народных песенек на беларускай мове вельмі радуе, бо да гэтага часу не было для нашых дзіцячых садоў і дзяцей такой літаратуры.

Каштоўнасць гэтага зборніка заключаецца ў тым, што ўсе сабраныя ў ім песенькі, па свайму размеру вельмі кароткія, адначасова вельмі змястоўныя. Нашы маленькія дзеці будуць з прыемнасцю іх чытаць і вывучаць напамяць. Дзякуючы сваёй музычнасці, гэтыя народныя песенькі вельмі лёгка засвойваюцца.

Але вялікім недахопам гэтага зборніка з'яўляецца яго аднастайнасць: тут няма ніводнай народнай дзіцячай савецкай песенькі. Большасць вершаў прысвечана жывёлам. Вядома, гэта не дрэнна. Але для таго, каб дзеці дзіцячых садоў маглі іх выкарыстаць у сваіх гульнях, каб павесяліцца, тут павінны былі быць народныя песенькі-загадкі для дзіцячых гульняў і песенькі з сюжэтам.

Аднабаковасць сабранага матэрыяла намнога зніжае каштоўнасць гэтага зборніка. І ўсё-ж, нягледзячы на гэты недахоп, мы павінны вітаць гэты зборнік народных дзіцячых песенек, як першую спробу выдання народнай творчасці для дзяцей на беларускай мове.

З. БАРСУК.

Здзіўленне

Каб здзівіць нас, савецкіх грамадзян, прывыкшых да гераічных подзвігаў і грандыёзных спраў, патрэбна было-б нешта незвычайнае.

Лётчыкі, праляцеўшыя ў Амерыку і назад, па сваім звароце паціскаюць плячыма: чаго вы тут здзіўляецеся? Гэта наш абавязак перад краінай.

Дзеці, затрымліваючыя барадатых дыверсантаў—таксама не цуда. Проста ўдалыя дзеці.

Дзеці-музыканты, атрымліваючыя сусветныя прэміі. Ці-ж гэта дзіва?

Людзі знаходзяць скарбы і аддаюць іх дзяржаве. Гэта таксама не навіна.

Маладыя людзі выратоўваюць грамадзян ад пажару, выцягваючы іх з самага лютага полымя, і тут-жа знікаюць на падножках трамвая, яны спяшаюцца на працу. Потым не ведаеш каму сказаць дзякуй.

І верна,—калі хацець чаму дзівіцца, трэба раскрыць рот, стаяць цэлымі днямі і паціскаць плячыма. Але шкада часу. Трэба-ж і самому што-небудзь рабіць, на самай справе!

І вось, як толькі мы праехалі сцёртую з твару зямлі граніцу Заходняй Беларусі, мы адчулі, як нашы вочы пачалі расшырацца, мы адчулі незвычайныя для нас рухі нашых сківіц. Аказалася, што гэта мы так здзіўляемся. І, здаецца, зусім не такімі вялікімі справамі і падзеямі.

Мы таксама заўважылі, што на нас глядзяць не так, як звычайна. Ва ўсіх святочныя вочы і радасныя твары.

І на працягу ўсіх дзён, якія мы там правялі, гучала ў вушах нашых фраза, якую гаварылі мільёны людзей:

«Вось ужо больш дваццаці год чакаем мы вас.»

Першае, што паказалі нам чырвонаармейцы ў Стоўбцах, на першай станцыі Заходняй Беларусі—гэта гумовыя нагайкі—ударны інструмант паліцыянтаў. Абураныя і здзіўленыя мы ўсе па чарзе бралі ў рукі нагайку. Адзін з нас нават панюхаў яе тайком, здавалася, яна захавала яшчэ пах крыві.

Мы сталі ашаломленыя. Як-жа гэта біць ні ў чым невінаватых людзей? За што і як гэта ўкладваецца ў галаве? Неверагодны ўсе тыя пакуты, аб якіх расказваюць вязні Картуз-Бярозы, гэтыя толькі што вызваленыя палітзняволеныя. Не хочацца нават паўтараць—настолькі ганебна гэта для чалавечага слыху. Мы гэта паўтарасм пра сябе на далікатнай палітычнай мове: «Адна з прычын, па якой распалася наскрозь прагніўшая панская Польшча».

Раніцой мы ўбачылі мястэчка пры дзённым святле. Цёпла, амаль сімвалічны вецер дзьмуў з усходу. Палымнеючыя золатам восенскія дрэвы, якія скідваюць з сябе апошняе лісце, свяціліся сярод белага дня. Родны восеньскі беларускі пейзаж! Але агледзеўшыся наўкола мы бачым крамкі, будачкі. Глядзіце, навошта патрэбна столькі крамак? На кожным кроку цырульні. Навошта столькі цырульнікаў? Ці-ж тут голяцца па тры разы на дзень? Нічога падобнага. Тут зусім няма працы.

І дзеці. Некаторыя ў форме гімназістаў—даволі прыемна глянуць на іх. Але што вышла-б з цягам часу з гэтакай чалавечай сыравіны?

—Дзе вы вучыцеся, дзеці?

—У «тарбусе».

Іх навучалі старажытна-яўрэйскай мове. І мы вельмі здзіўлены тым, што гэтыя маладыя «вучоныя» вывучаюць такую старажытную мову. Навошта апуквваюць іх, што, маўляў, гэта іх мова. Чаго-б дасягнулі яны ў жыцці, гэтыя маладыя «арыенталісты», валодаючы гэтай даўно аджыўшай мовай?

Мы-б яшчэ бясконца дзівіліся, калі-б мясцовае насельніцтва не перашкодзіла нам у гэтым, у сваю чаргу дзівячыся на нас.

—Вы едзеце ў такіх камфартабельных машынах. Вы, мабыць, буйныя дзяржаўныя работнікі і вы гаворыце па яўрэйску.

—Значыць, вы яўрэйскія пісьменнікі і вы едзеце ўслед за Чырвонай Арміяй? Вас, напэўна, шануе савецкая ўлада, калі вы едзеце ў такіх машынах?

—А шоферам у вас даяўчына! Калі-б мы не бачылі сваімі вачыма, мы-б не паверылі. Многаму мы і зараз не верым. Але ўсё-ж гэта не сон. Вельмі прыгожа, так і ў сне не бывае!

Гэта была наша першая сустрэча, наша першае здзіўленне.

Потым мы бачылі многае. Аб гэтым скажуць кнігі, вершы, паэты. Мы ўжо больш не здзіўляліся. Не дзіва, што паны нагабілі столькі гора. Не дзіва, што мы прынеслі з сабою шчасце і свабоду.

Перад намі шмат работы! Калі ўсё будзе зроблена, мы тады будзем здзіўляцца.

З. КАГАН.

Кастрычніцкія ўрачыстасці ў Гомелі. **На здымку:** удзельнікі дэманстрацыі—рабочыя камбіната «Спартак» танцуюць на Камсамольскай вуліцы. Фотахроніка БЕЛТА

Ф. А. ФОГТ

5 лістапада 1939 года памёр мастак Фёдар Адольфавіч Фогт. У яго асобе выяўленчае мастацтва Савецкай Беларусі страціла выдатнага чалавека, таленавітага мастака, вопытнага выкладчыка.

Фёдар Адольфавіч Фогт нарадзіўся ў 1889 годзе ў Пецярбургу. Мастацкую адукацыю ён атрымаў у Акадэміі мастацтваў, у якой вучыўся з 1911 па 1915 год. Імперыялістычная вайна спыніла вучобу маладога мастака і толькі ў 1924 годзе атэстацыйная камісія Ленінградскага акадэмічнага тэатра оперы і балета, дзе працаваў Фёдар Адольфавіч, прысвоіла яму званне мастака вышэйшай кваліфікацыі.

Увесь гэты час мастак працуе ў выдавецтвах («Радуга», «Лендзяржвыдат») у якасці ілюстратара, у тэатрах Ленінграда (тэатр оперы і балета, студыйны тэатр, клуб комсамола) у якасці дэкаратара, а разам з тым вядзе вялікую педагагічную і творчую работу.

У 1928 годзе Фёдара Адольфавіча Фогта запрашаюць за работу выкладчыка ў Віцебскае мастацкае вучылішча. Многія з выпускнікоў вучылішча—цяпер таленавітыя мастакі — абавязаны сваімі творчымі поспехамі педагагічнаму майстэрству Фёдара Адольфавіча Фогта.

Разам з педагагічнай працай мастак Фогт актыўна працуе ў творчай галіне, прымае ўдзел у выстаўках беларускіх мастакоў, арганізуемых у Мінску ў 1934, 1936 і 1937 годах, у выстаўцы выяўленчага мастацтва БССР у Маскве, у 1935 годзе. Усім памятны яго тонкія гравюры, аўталітаграфіі, выдатныя эцюды, кампазіцыйна цікавы і тэматычна востры эскіз карціны, прысвечанай барацьбе народа супроць «святой» інквізіцыі. На творчым шляху Фёдара Адольфавіча сказаўся ўплыў мастацкіх прынцыпаў «Мира искусств», але гэты ўплыў паспяхова перамагаўся мастаком.

Цяжкая хранічная хвароба звязала творчыя магчымасці Фёдара Адольфавіча—гэта было вялікай жыццёвай трагедыяй мастака, калі багатыя творчыя задумы і магчымасці разбураліся фізічнай немаччу. Нягледзячы на цяжкі стан здароўя, мастак да апошніх дзён свайго жыцця не спыняў педагагічнай і творчай работы. Ён аддаваў ёй усе свае сілы.

Апошняй яго работай быў эскіз карціны на тэму рэвалюцыйнага руху беларускага сялянства ў 1905 годзе. Гэту карціну мастак рыхтаваў для выстаўкі «Ленін і Сталін—арганізатары беларускай дзяржаўнасці».

Гаворачы аб Ф. А. Фогце, нельга не сказаць аб ім, як аб чалавеку выдатных душэўных якасцей. Ён быў выдатным таварышом.

Усёй сваёй творчай і педагагічнай работай Фёдар Адольфавіч Фогт увайшоў у гісторыю развіцця выяўленчага мастацтва Савецкай Беларусі, справе росквіту якога ён аддаў усе свае сілы.

Д. ГЕНІН.

Беларуская карцінная галерэя

У дні святкавання XXII гадавіны Вялікага Кастрычніка ў Мінску адкрылася карцінная галерэя. Беларускі народ атрымаў яшчэ адну велізарную перамогу на культурным фронце. Карцінная галерэя заклікана выхоўваць працоўныя масы на лепшых узорах выяўленчага заходняга, рускага і беларускага мастацтва.

На ўрачыстым адкрыцці галерэі, якое адбылося 8 лістапада, прысутнічалі байцы і камандзіры Мінскага гарнізона, стаханаўцы прадпрыемстваў, пісьменнікі, мастакі і скульптары. Сярод прысутных былі — пісьменнікі-ордананосцы Змітрок Бядуля і Міхась Лынькоў, заслужаныя дзеячы мастацтваў Керзін і Грубэ.

У сваёй уступнай прамове начальнік Упраўлення па справах мастацтваў пры СНК БССР тав. Озірскі гаварыў пра буйны росквіт савецкага беларускага мастацтва. Ён адзначыў, што адкрыццё карціннай галерэі ў Мінску з'яўляецца вялікай культурнай і палітычнай падзеяй у жыцці беларускага народа. Адкрыццё карціннай галерэі яшчэ раз сцвярджае пра незвычайна бурны рост савецкай культуры і савецкага мастацтва.

Затым тав. Озірскі разразае ленту. Шырока раскрыты дзверы ў прасторныя залы карціннай галерэі. Сакратар ЦК КП(б)Б тав. Малін, тав. Озірскі і госці разышліся па залах.

У гэты-ж дзень карцінную галерэю наведалі сакратары ЦК КП(б)Б тт. Панамарэнка і Грэкава.

У залы галерэі сабраны творы выдатнейшых майстроў кісці і разца Захаду, рускіх і беларускіх мастакоў. Галерэя ўжо мае звыш 1000 карцін. Тут прадстаўлены работы галандскай, фламандскай, італьянскай, французскай школ.

Карцінная галерэя мае рад выдатных работ буйнейшых рускіх майстроў выяўленчага мастацтва—палотны Трапініна, Брюлова, Баравікоўскага, Айвазоўскага, Макоўскага, Мясаедава, Клевера, Верашчагіна, Рэпіна, Сурыкава, Крамскога, Левітана, Шышкіна і многіх іншых.

Багата прадстаўлена ў карціннай галерэі і творчасць беларускіх мастакоў. Сярод іх — выдатныя работы Ю. Пэна, В. Волкава, Я. Кругера — старэйшых мастакоў Савецкай Беларусі.

Прыцягваюць увагу работы Н. Пашкевіча, Г. Дакальскай, Манасэона, Зайцава, Ахрэмчыка і іншых творча растучых маладых беларускіх мастакоў. Тут-жа прадстаўлены некалькі карцін мастака Заходняй Беларусі Цукермана.

Арганізацыя карціннай галерэі ў Мінску—з'яўляецца радаснай падзеяй у жыцці нашага мастацтва. **Анат. ОСТ.**

ЦЯЖКА БЫЦЬ ЗЛОДЗЕЯМ

—о—

ФАЙВЛ СІТО

★

Амерыка, кажуць, краіна шчасця. У Амерыцы, кажуць, золата проста на вуліцах валяецца, а жыхары там — суцэльныя мільянеры.

Мы, аднак, раскажам тут некалькі сумную, але затое вельмі павучальную гісторыю пра аднаго амерыканскага яўрэя, які быў па прафесіі бухгалтарам, але, пераканаўшыся, што адной бухгалтэрыяй сыты не будзеш, стаў шукаць іншага шчасця і перацярпеў з гэтай прычыны вялікі канфуз.

Ітак, жыў-быў у Нью-Ёрку яўрэй-бухгалтар па прозвішчу Джэк Эйбрамс. На нашай, неамерыканскай мове, гэта азначае Янкель Аўрумавіч, ці, у лепшым выпадку, Якаў Абрамовіч. У яго была жонка Мэры, Мірль, па-нашаму, і трое дзетак. Жылося нашаму бухгалтару не зусім добра, а жыць, вядома, хацелася яму, як усякаму хочацца, лепш і сытней. Але як дабіцца гэтага? Калі-б наш Джэк Эйбрамс жыў у іншым горадзе ён, бадай, і не стаў-бы памышляць аб недасягальным і не пусціўся-б на гэтакае зацейлівае прадпрыемства, аб якім мы зараз раскажам. Але Джэк Эйбрамс жыў у Амерыцы, а ў Амерыцы, як вядома, усе толькі тым заняты, што гоняцца за шчасцем і шукаюць багацця. Вось і стаў шукаць шчасця таксама і бухгалтар Джэк Эйбрамс.

Сеў аднойчы Эйбрамс за стол і стаў прыдумваць сваім спрактыкаваным бухгалтарскім розумам, што можна прадпрыняць, каб адразу разбагацець. Думаў ён доўга і, магчыма, нічога так і не прыдумаў-бы, калі-б сляпы лёс якраз у часе яго раздум'я не прывёў да яго на кватэру суседа — таксама Джэка, але не бухгалтара, а «манекена», гэта значыць чалавека, які служыць у магазіне гатовага адзення ў якасці манекена.

— Аб чым вы так задумаліся? — спытаў сусед.

— Аб чым можа думаць яўрэй у Амерыцы? Аб заработку, — адказаў бухгалтар.

— Аб заработку? Ха-ха-ха! — рассмяяўся Джэк-манекен. — у нас, у Амерыцы, заработкаў шукаць не трэба, яны самі ідуць у рукі. Калі-б я не быў заняты сваім джабам, эге.., якіх-бы я спраў нарабіў!...

Паціраючы рукі, зняўшы ад цесных пальчатак, якія яму на працягу дня прышлося насіць у якасці манекена, сусед раптам уставіўся пільным позіркам на Джэка-бухгалтара і свіснуў. Яму прышла ў галаву геніяльная ідэя.

— Чаму вы сядзіце тут, Джэк? Вы-ж гатовы мільянер. Падыміцеся і вазьміце свае мільёны...

— Якія мільёны? — здзівіўся Джэк-бухгалтар. — Аб чым вы гаворыце?

— Аб чым я гавару? Я гавару, што вам у прэрыях жыць, з мустангамі бегаць, а не сядзець у Нью-Ёрку і займацца бізнесам, калі вы свайго ўласнага шчасця не можаце разгледзець.

Джэк-бухгалтар быў у поўным неразуменні. Аб якім шчасці гаворыць Джэк-манекен?

А Джэк-манекен не супакойваўся:

— Паглядзіце ў люстру, Джэк Эйбрамс. Аднак, вы някемлівы і блізарукі чалавек. Міс Мэры, ідзеце хутчэй сюды. Міс Мэры, зірніце на свайго мужа і павіншуйце яго.

Міс Мэры ўбегла ў пакой з кухонным ручніком у руках і стала, не разумеючы ў чым справа, глядзець то на мужа, то на Джэка-манекена. Джэк-бухгалтар падышоў да люстра і стаў вылупленымі вачыма глядзець на ўласны твар.

— Міс Мэры, — крычаў Джэк-манекен, — прашу вас, пагледзіце ўважліва ў люстру і скажыце, каго вы там бачыце?

— Каго бачу я? Свайго Джэка, мужа.

— Не, міс Мэры, ні Джэка, ні мужа свайго вы бачыце, а іншага.

Міс Мэры здзіўлена паглядзела на госця.

— Вы здаровы, містэр Джэк? — занепакоілася міс Мэры. — Ці не прынесці вам халоднай вады?

— Я зусім здаровы, — пакрыўджана адказаў Джэк-манекен. — Але вы абодвы ненармальныя, як бачу я. Няўжо вы не ведаеце, каго бачыце ў люстры?

Джэк-бухгалтар і яго жонка міс Мэры моўчкі пераглянуліся.

— Вы калі-небудзь бачылі фатаграфію славутага гангстэра Алькапоне?

— Бачылі. Але прычым тут злодзей Алькапоне?

— Калі вы памятаеце яго фізіяномію, дык прыглядзіцеся, будзьце ласкавы, міс Мэры, да вашага мужа. Ці не знаходзіце вы, што ваш муж як дзве кроплі вады падобны на гэтага славутага злодзея?

— Вы бязумоўна звар'яцелі, містэр Джэк. Чаму вам раптам прышла ў галаву такая мысль?

— А вы не будзьце паспешлівы, міс Мэры, — спакойна запярэчыў Джэк-манекен. — Раней выслухайце мяне, а потым будзеце супярэчыць. Вы лепш капайцеся там у сябе, сярод старых газет, і яшчэ раз пагледзіце добра на фатаграфію славутага злодзея. Міс Мэры, тут справа пахне буйным заработкам, гэта выключны бізнес.

Пачуўшы слова «заработак», наш бухгалтар увесь ператварыўся ў слух. Міс Мэры кінулася перагортваць старыя газеты і, знайшоўшы, нарэшце, пасля доўгіх пошукаў здымак праслаўленага гангстэра Алькапоне, падала газету Джэку-манекену.

Джэк дапытліва паглядзеў спачатку на партрэт, потым на бухгалтара і зарагатаў.

— Калі ласка, прыгледзьцеся самі... Хіба не падобны? Як адна матка нарадзіла... Хіба каму-небудзь магло сніцца такое шчасце? Джэк Эйбрамс больш не Джэк Эйбрамс, а бандыт Алькапоне... Вас у Галівудзе, мілы Джэк, золатам абсыплюць. Вас кіно-фабрыкі на кавалкі будуць ірваць. Вы цяпер жонка мільянера, міс Мэры. Зараз-жа бяжыце, Джэк, да фатографа, закажыце паўсотні картачак і пашліце іх ва ўсе фабрыкі Галівуда. Сенсацыя! Сам Алькапоне здымаецца ў фільмах аб славутым налётчыку Алькапоне! Уся Амерыка пабяжыць глядзець гэты фільм. Віншую вас, містэр Джэк. Віншую вас, міс Мэры.

І Джэк-манекен, не адкладваючы справу ў доўгую скрыню, зараз-жа пацягнуў Джэка-бухгалтара ў атэлье маментальных здымкаў.

Джэк Эйбрамс сфатаграфіраваўся ў дзесятках поз і ў той-жа вечар усе тры, г. зн. Джэк-бухгалтар, Джэк-манекен і міс Мэры, седзячы з сур'ёзнымі тварамі за сталом заклеілі не менш паўсотні канвертаў, адрасаваных у Галівуд.

У чаканні запрашэння ў горад кінематаграфіі Джэк Эйбрамс стаў зусім манкіраваць сваімі бухгалтарскімі абавязкамі. Яму не сядзелася на яго бухгалтарскім стуле. Гледзячы ў гросбух, ён бачыў перад сабою не лічбы, а прасторныя павільёны галівудскіх кіностудый, здымачныя апараты, экран, сотні тысяч гледачоў і вялікае мноства долараў...

У канторы сталі перашэптвацца наконт незразумелых паводзін заўсёды акуратнага бухгалтара, а шэф канторы нават выклікаў да сябе аднойчы містэра Эйбрамса для тлумачэння.

Але ўявіце сабе радасць Эйбрамса, калі лістаносец у адну прыгожую раніцу прынёс яму пісьмо з Галівуда. Дрыжачымі рукамі Джэк распячатаў канверт і хутка прабег вачыма скупыя радкі пісьма. Так. Яго выклікаюць у Галівуд. Так і пішуць у пісьме: «Прыязджайце неадкладна ў Галівуд, і мы зараз-жа прыступім да вырабу фільма, дзе галоўным героем з'яўляецца гангстэр Алькапоне. У ролі Алькапоне будзем здымаць вас». Ён, бухгалтар Янкель Аўрумавіч, будзе выступаць у ролі праслаўленага па ўсёй Амерыцы славутага злодзея Алькапоне. А долараў, долараў колькі пасыплецца! Толькі паспявай заграбаць...

Джэк глядзеў на пісьмо і не верыў вачам. Ён дзесяткі разоў перачытаў яго, праверыў пячаткі, подпіс. Не, гэта не насланне, не сон, а самае афіцыяльнае запрашэнне ў Галівуд. Але сумненні яго канчаткова зніклі, калі ён на наступны дзень прачытаў у ранішняй газеце велізарную аб'яву аб тым, што хутка будзе выпушчан на экран фільм, дзе галоўную ролю іграе сам славуты гангстэр Алькапоне. І тут-жа, для большай пераканальнасці, быў змешчан партрэт... Джэка Эйбрамса.

У гэты дзень Джэк-бухгалтар не пашоў у сваю кантору, а накіраваўся ў магазін гатовага адзення, дзе служыў яго сусед Джэк-манекен, і да абеда вярнуўся дамоў апрануты з ног да галавы ва ўсё новае, несучы пад пахай загорнутае ў пакет старое адзенне. Містэр Джэк і міс Мэры доўга разам любаваліся перад люстрам новым касцюмам, у якім бухгалтар выглядаў сапраўдным кіно-артыстам.

К вечару Джэк Эйбрамс ужо сядзеў у вагоне кур'ерскага поезда, які імчаў яго ў Галівуд. Адшукаць у Галівудзе фірму, якая значылася на канверце і на бланку пісьма, не патрабавала шмат часу. Джэк Эйбрамс прадставіўся, пададзіў пісьмо, паказаў фатаграфічную картку, і ўсё пайшло, як нельга лепш. Яго прымушалі садзіцца, падымацца, прагульвацца па пакоі, станавіцца ўпрофіль і анфас і, нарэшце, сказалі яму:

— Ол-райт. Прыходзьце заўтра раніцою...

Джэк Эйбрамс пашоў радасны. Адно толькі некалькі бянтэжыла яго. Менеджэр, гаворачы з ім, ні слова не сказаў аб галоўным — аб плаце, а ў Джэка не хапала духу самому загаварыць аб гэтым. Але гэта паспеецца і заўтра.

— Танна не прадамся, — рашыў сабе бухгалтар. — Сарву ў іх здаровы куш... Хочаце мець сапраўднага Алькапоне, то заплаціце, будзьце добры, па-сапраўднаму.

Мы не будзем апісваць таго радаснага ўзбуджэння, з якім наш бухгалтар чакаў наступнага дня. У яго мазгу нараджаліся тысячы планаў. Ён бачыў сябе ўладаром уласнай буйнай канторы, гаспадаром багатага асабняка на Пятай Авеню, уяўляў сабе прыгожыя ўбранні міс Мэры, форму і колер уласнага аўтамабіля...

Ледзь дачакаўшыся раніцы, містэр Джэк зноў пабег у кіностудыю. Але ўчарашні менеджэр, мужчына з круглым, быццам гарбуз, тварам з тоўстай сігарай у зубах і з мясістымі адвіслымі губамі, на гэты раз прымусіў яго доўга чакаць у прыёмнай. Быў ужо амаль абедзенны час, калі містэра Эйбрамса, нарэшце, паклікалі ў кабінет. І тут зноў пачалася ўчарашняя гісторыя:

— Павярніцеся, калі ласка, містэр Эйбрамс. Прайдзіцеся, калі ласка, Эйбрамс. Станьце, калі ласка, бокам, містэр Эйбрамс. Усміхніцеся калі ласка містэр Эйбрамс. Зрабіце сур'ёзны твар, містэр Эйбрамс.

Містэр Эйбрамс паварочваўся, прахаджваўся, станавіўся бокам, усміхаўся, рабіў сур'ёзны твар, а ў галаве свярліла адна думка: колькі-ж тысяч долараў запрасіць у гэтых дакучлівых чарцей? Не прагадаць бы як-небудзь, не прадзяшавіць...

Але ўявіце сабе яго становішча, калі пасля ўсіх мытарстваў і выпрабаванняў, менеджэр з тоўстымі губамі спакойна і холадна заявіў яму:

— Не, містэр Эйбрамс, вы нам не падыходзіце...

У чым справа? Што здарылася? Усе-ж фатаграфічныя карткі ў наяўнасці. Усе-ж у адзін голас прызналі, што падабенства Эйбрамса з Алькапоне больш, чым здзіўляючае...

Аказалася, што ў адказ на аб'яву, змешчаную ў газетах, з усіх бакоў, з Нью-Ёрка, з Філадэльфіі, з Чыкага паімчаліся ў Галівуд дзесяткі прэтэндэнтаў, якія маюць абсалютнае падабенства з бандытам. І сярод іх аказаліся некаторыя, ва ўсіх адносінах больш прыгодныя для гэтай ролі, чым Джэк Эйбрамс.

З паніклай галавой пакінуў наш бухгалтар кіностудыю. Як ён вернецца дамоў? Што скажа ён сваёй міс Мэры, якая чакае яго з нецярплівасцю і поўна самых ружовых надзей? Ды ці хопіць у яго грошай на білет для праезду па чыгунцы? Новы касцюм і паездка паглынулі амаль усе яго зберажэнні...

А Галівуд кіпеў. Па вуліцах з шумам праносіліся аўто, і ў кожным з гэтых прыгожых адкрытых экіпажаў містэру Джэку Эйбрамсу здаваліся шчаслівыя муві-старс, што па-нашаму азначае — кіно-зоркі. Ім жывецца лёгка, весела, радасна. А ён, Эйбрамс, застаўся тым-жа бухгалтарам і адчувае сябе нават не Джэкам Эйбрамсам, а проста Янкелем Аўрумавічам, як у былыя часы ў бедным польскім мястэчку.

Павольна ідучы з цяжкім расчараваннем па вуліцы, Джэк Эйбрамс раптам адчуў у сябе на плячы цяжкую руку. Ён уздрыгнуў ад нечаканасці. У яго мільгнула мысль, што менеджэр з тоўстымі губамі раздумаў і рашыў вярнуць яго, Джэка Эйбрамса, адхіляючы ўсіх яго канкурэнтаў. Але павярнуўшы з гатоўнасцю галаву, ён убачыў перад сабою не менеджэра, а тлустага амерыканскага паліс-мена з тоўстай дубінкай у руках.

— Ваша імя,—запытаў яго палісмен.— Хто вы такі?

—Хто я,—пацісенуў плячамі містэр Джэк.—Я—Джэк Эйбрамс, бухгалтар гандлёвай фірмы Брокс і кампаніі.

Палісмен выцягнуў з кішэні зламачаную газету, якая нядаўна так узрадавала нашага незадачлівага бухгалтара і стаў углядацца ў змешчаную там фатаграфію з надпісам «Славуты гангстэр Алькапоне».

—Мг...,—буркнуў ён. —Бухгалтар. А гэты, па вашаму, хто будзе?

—Не в-ве-д-д-аю,—залепятаў бедны Джэк.

—Не ведаеце? Самога сябе не пазнаеце?—І палісмен, не доўга думаючы, выцягнуў з другой кішэні ручныя кандалы.

—Я не Алькапоне. Я просты бухгалтар, яўрэй... Гасподзь з вамі,—увесь задрыжаў бухгалтар.

—Добра, добра, ведаем мы вас. Калі ласка, пакуль што, у турму, а там пагледзім.—І палісмен з выключным спрытам накінуў на рукі беднага Эйбрамса кандалы і пацягнуў яго за сабою.

Гэтак, дарагія чытачы, скончылася бязбёрная спроба бухгалтара Джэка Эйбрамса, ці па-нашаму, Янкеля Аўрумавіча, ухапіць сваё шчасце за хвост і ператварыцца ў мільянера.

Адказны рэдактар І. ГУРСКІ.

Мінск, друкарня «Звязды». Адрас рэдакцыі газеты: Мінск, Савецкая, 76, Дом пісьменніка. Тэлефон 25-394. Газета «Літаратура і Мастацтва» выходзіць адзін раз у дэкаду. Уп. Галоўлітбела № Р—2042.